

IS ER LEVEN VÓÓR DE RECHTVAARDIGMAKING?

(Ds. L. Vroegindeweyj e.a. teruggeroepen naar het Woord en de reformatoren)

GEEN ENKELE RECHTE PREDIKING MEER?

(Aanmerkingen op het antwoord dat Ds. L. Vroegindeweyj hierop geeft)

door

D.J.BASTMEIJER

('s-Gravenhage)

**UITGAVE "GETUIGENIS DER WAARHEID"
's-GRAVENHAGE**

IS ER LEVEN VÓÓR DE RECHTVAARDIGMAKING?

(Ds. L. Vroegindewey e.a. teruggeroepen naar het Woord en de reformatoren)

Een paar weken geleden kreeg ik van iemand hierover een artikel te lezen, dat L. Vroegindewey schreef ik de nummers 15 en 16, 1964 van het "Gereformeerd Weekblad" (uit. J. Bout, Huizen N-H.).^[1] Tussen de regels door heb ik bemerkt dat ik daarin werd betrokken, in ieder geval zij, die ontkennen dat er vóór de rechtvaardiging door het geloof een geestelijk leven is.

Deze vraag is veel belangrijker dan men wel denkt, want ze staat in zeer nauw verband met de leer van de rechtvaardiging door of uit het geloof, die onafscheidelijk is verbonden aan de roeping, levendmaking en wedergeboorte.

Een onderzoek over de vraag hoe de reformatoren tegenover deze dingen stonden is zeer belangrijk, doch nog veel belangrijker is, hoe Gods Woord over deze dingen leert. Dit wil ik U in alle eenvoudigheid mededelen in de hoop dat alle lezers ook in deze het voorbeeld van de Bereërs volgen (Hand.17:11).

"Wie heeft deel aan het leven, het eeuwige leven n.l.?" (Vr.) ^[2]. de Schrift spreekt niet over deel hebben aan het leven, maar over "te leven" of "dood" te zijn - **alles of niets**. Het antwoord van Vr. is uitnemend en met Joh.3:36 is de vraag afdoende beantwoord. Maar dan gaat hij (Vr.) meteen alles op losse schroeven zetten en laat er op volgen: "Hier staat geen woord over de rechtvaardigmaking." Wat zou Johannes de Doper, die daar aan het Woord was, hebben getoornd als men hem dit had tegengeworpen. Wat is de rechtvaardigmaking anders dan een vrijspraak van de toorn Gods en daardoor "vrede bij God te hebben door onze Heere Jezus Christus", die men aangenomen heeft, Joh.1:12. Wat **geloven is** heeft Johannes de Doper in het 33e vers gezegd, nl." Zijn getuigenis aannemen en verzegelen, dat God waarachtig is, of om het de Apostel Johannes te laten zeggen: "Die in de Zoon van God gelooft, heeft de getuigenis in zichzelf", (1 Joh.5:10 v.v.). Wat is dit getuigenis anders dan een met God bevredigd geweten te hebben door de goedkeuring van God op Zijn eigen werk. De kanttekening van de Statenbijbel zegt op 1 Joh.5:10: "Dat is door de Heilige Geest, die het geloof in hem gewerkt heeft, in zijn hart hier van overtuigt en verzekert; Joh.3:33." Zó verklaarden onze vaders de Schrift met de Schrift.

Al spoedig na de reformatie heeft men dit te eenvoudig gevonden, omdat zo velen het Evangelie aannamen door een geloof, dat de krachten van de natuur niet te boven gaat. Het is thans niet anders gesteld. In plaats van een scherpe prediking van de Wet, die ook de eis van het geloof stelt in de eerste tafel, kwam er een aansporen om zich te bekeren en God te zoeken; zonder er genoeg op te wijzen dat men zich niet kan en wil bekeren en dat er niemand is die God zoekt. Dat vleeselijke of wettische Godzoeken werd van lieverlede "honger en dorst naar de gerechtigheid" genoemd en was dan een beginsel van leven. Deze "godzoekers" noemt en dan levende mensen. Vr. heeft ze ook wel "naamlozen" genoemd, anderen spreken over hen als over "de

¹[1] Afdrukken van dit artikel en het andere zijn als bijlage ingesloten.

²[2] Als bij een aanhaling Vr. staat, zijn dit de woorden uit het artikel van L.Vroegindewey.

bekommerde kerk." Nog weer anderen zeggen dat zulke mensen "een ontsluiting in de weg der verlossing" hebben gehad. Doch Gods Woord weet van al deze dingen niets en spreekt alleen over dood en leven, over geloven en niet geloven, Gods getuigenis van Zijn Zoon aannemen, of Hem tot een leugenaar maken.

Als een mens in de krachtvolle roeping wordt levendgemaakt, hem het rechtvaardigende geloof wordt geschonken om Christus aan te nemen als de Gegevene van de Vader, Joh.17, als de verzoening voor zijn zonden (Rom.3:25,26; 1 Joh.2:2 en 4:10), dan verzegelt God in het hart van zo'n mens door Zijn Woord en Geest (als dat mogelijk is door de rechte prediking) hetgeen Hijzelf heeft gedaan. Dan zijn "alle beloften, zoveel als er zijn", voor hem, "in Christus Ja en Amen." Lees eens Psalm 23, daar wordt het schoon voorgesteld, zo ook in de bekering van de stokbewaarder in Hand.16 en in wat van de kamerling wordt verhaald in Hand.8. Hoe duidelijk staat het daar in enkele woorden. Kortom, men is dan "in Zijn ogen als een die vrede vindt", Hoogl.8:10 (Durham geeft hiervan een kostelijke verklaring).

Vr. wil een nauwkeurige omschrijving van de woorden **leven - rechtvaardigmaking - geloof**. Doch hijzelf faalt daarin geheel en al, omdat bij deze zaken van elkaar scheidt, terwijl ze alleen maar mogen worden onderscheiden. Daarna stelt Vr.: "Dat God in de hemel een vonnis uitspreekt over de mens, die door een waar geloof Christus is ingelijfd." Hierop is niets aan te merken, doch we hebben er ons voor te wachten de inlijving in Christus te vereenzelvigen met de z.g. verborgen vereniging met Christus (unio mystica), die meer met het gevoel of beschouwing (contemplatie) te maken heeft dan met de zaligmakende geloof. Vr. vermeldt: "Zij leerden ook dat de rechtvaardigmaking buiten de mens plaats heeft" (justificatio forensis); waartoe hij ook Calvijn en Brakel aanhaalt. Bovendien schrijft Vr. nog, dat er een openbaring aan voorafgaat. Uitnemend, want de massa ontkent dit. En dan wenst hij, dat men goed aangeeft waarin deze openbaring bestaat en noemt dit een tere zaak. Akkoord! Maar nu begint Vr. alles wat hij tevoren heeft gezegd aan het wankelen te brengen en Wet en Evangelie met elkaar te vermengen. Als men niet genoeg heeft aan het levende, zaligmakende geloof, kan dit ook niet anders. Hoewel de mens toch door dit geloof uit de staat der algehele bederving overgaat in de staat der genade, door de werking van de Heilige Geest, o.a. 2 Kor.3:6 en Joh.6:63. Hier heeft dus ook de levendmaking plaats. Het is onvruchtbaar erover te twisten wat eerst is, doch in orde van tijd gaat het samen.

Vr. schijnt het er ook voor te houden dat de mannen van de nadere reformatie in deze meer licht hadden dan de reformatoren. Hoe degelijk ze ook hebben geschreven over de praktijk der godzaligheid, in deze genoemde leerstukken zijn zij hoe langer hoe meer van het **alleen door het geloof** afgegaan. Dit hebben we te beschouwen als een groot oordeel vanwege de verachting van het zuivere licht dat in de 16e eeuw heeft geschinen. We zullen straks zien welke dwalingen daardoor zijn ontstaan.

Zo wil Vr. in navolging van de zeker niet onfeilbaar, "oude schrijvers", ook een **directe vrijspraak hebben in de consciënte**, waarvan de Schrift niets vermeldt. "Dan zou", zo schrijft hij, "het leven nog meer vóór de rechtvaardigmaking liggen." Die directe vrijspraak in de consciënte meent Vr. in een kort citaat van Brakel te vinden (Hfdst.24-12) en inderdaad als men hfdst.24-12 naleest vindt men iets dat daar aanleiding toe geeft. Had Brakel nu maar gezegd: "De Heilige Geest maakt spoedig of later aan hen bekend hetgeen God hun geschonken heeft, als Hij getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn", (Rom.8:16) dan was hij in de lijn van de reformatie

gebleven, of liever in overeenstemming met Gods Woord. Maar nu staat er: "De Heilige Geest **rechtvaardigt**, als Hij hun bekend gemaakt, hetgeen God geschonken heeft, enz." Hieruit is op te merken dat een enkel woord een bron van dwalingen kan worden.

Evenals de slang in het paradijs tot Eva sprak: "Is het ook dat God gezegd heeft, enz.", zo begint Vr. nu nog meer de mensen in de war te brengen door te zeggen: "Maar komt dit zo ineens? Wordt een mens op een goede dag wakker, wordt Christus hem dan geopenbaard, neemt hij de Verlosser aan, wordt hij in de hemel vrijgesproken en geeft God hem bericht over deze vrijspraak alles binnen een half uur, enz"? Op deze spotachtige vraag moet ik antwoorden, dat Vr. heel goed weet wat daaraan voorafgaat, evenals de duivel naar de bekende weg vroeg. Het antwoord op vr.3 van de Catechismus: "Waaruit kent gij uw ellende", luidt toch: "Uit de Wet Gods", op grond van Rom.7:7 en 8:20. Dit gaan aan de rechtvaardiging vooraf. Maar laten we hierbij toch even stilstaan. Vr. haalt een tekst aan uit Joh.3, maar in datzelfde hoofdstuk, vers 36, verwijst de Heere Jezus naar de opgerichte slang in de woestijn (een type van Christus). Durft Vr. beweren dat zij die op die slang zagen niet ineens genezen waren? Er staat in Num.21:8 uitdrukkelijk, dat de HEERE tot Mozes zei: "...als hij ze aanziet zo zal hij leven." Ook hier weer aanzien (geloven) en leven weer onafscheidelijk aan elkaar verbonden. En dan die bloedvloeiende vrouw, die Jezus' kleed aanraakte? Er staat: "En de vrouw werd gezond van die ure af" (Matth.9:22). De tollenaar ging méér gerechtvaardigd naar huis dan de farizeeër, Luk.18. Dus allen zo ineens! Denk ook aan de melaatsen en de blinden die werden genezen. Zo leest men maar over al die duidelijke uitspraken heen, waarvan de Bijbel vol is, bijv. als er staat in Rom.4:17: "God, die de doden levend maakt, en roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren." Daar wordt herinnerd aan de schepping. Het schijnt wel dat Vr. de evolutieleer aankleeft, misschien niet wat de eerste schepping betreft, maar wel in verband met de herschepping.

In nr.16 (Geref. Weekblad) beweert Vr., dat zij die leren dat er geen leven is voor de rechtvaardigmaking "pertinent fout zijn" - Hij beroept zich hier geheel ten onrechte op Calvijn en vergeet eraan te denken, dat het een verklaring is van Joh.1:13 ³[3]. Calvijn maakt daar duidelijk, dat het geloof (in het voorgaande vers een aannemen van Christus genoemd) "niet uit den bloede, noch uit de wil des vleses, noch uit de wil des mans is." Dus hetzelfde wat Paulus in geheel Ef.1 beschrijft: "**Hij** heeft u mede levend gemaakt" (vers 1). En dan in vers 4, enz. beschrijft hij zo uitnemend schoon de levendmaking, krachtdadige roeping, wedergeboorte, die onafscheidelijk aan de aanvankelijke wedergeboorte is verbonden. "Niet uit ons, het is Gods gave" (vers 8). Dat bedoelt ook Petrus in Petr.1:3 en ook Calvijn in zijn verklaring van Joh.1:13. Maar Vr. rukt het uit het verband en doet het voorkomen alsof Calvijn zou hebben geleerd dat er geruime tijd kan liggen tussen de wedergeboorte en de rechtvaardigmaking. Alweer vloeit dit voort uit de dwaling van de mensen der nadere reformatie, die een "justitia realis" (wezenlijke rechtvaardiging) of een rechtvaardiging in de consciëntie leerden. **alléén door het geloof** lieten zij dus min of meer los en verloren hoe langer hoe meer de onderlinge samenhang en onafscheidbaarheid van levendmaking, roeping, rechtvaardiging en wedergeboorte uit het oog. Dit moest wel gepaard gaan met een

³[3] Lezers van 'Getuigenis der Waarheid' vinden deze verklaring op blz. 316 van jaargang 1956.

loslaten van de zekerheid in het geloof. Zo kon b.v. Ed. Meiners in zijn verklaring van de Oost-Friesche Catechismus (van Joh. à Lasco e.a.) er toe komen om te zeggen, dat de verzekering tot het welwezen van het geloof behoort en niet tot het wezen ervan (blz.28), terwijl à Lasco met de andere reformatoren het tegengestelde leert. Zo ging het ook in de latere verklaringen van de Heidelbergse Catechismus. Melancton heeft deze zaken zeer duidelijk, eenvoudig en Schriftuurlijk beschreven in zijn Apologie van de Augsburger confessie (1531).

*"Het geloof brengt de Heilige Geest met zich en werkt in het hart een nieuwe leven, zodat het zeker is en noodzakelijk moet volgen, dat het geloof het hart vernieuwt en verandert. En wat dat voor een vernieuwing van het hart is, toont de profeet aan als hij in Jer.31:33 zegt: "Ik zal mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven." Wanneer wij nu door het geloof nieuw geboren zijn en **erkend hebben, dat God ons genadig wil zijn**, dan beginnen wij God te vrezen, lief te hebben, Hem te danken, Hem te prijzen, van Hem alle hulp te bidden en te verwachten, Hem ook naar Zijn wil in tegenspoed gehoorzaam te zijn. Wij beginnen dan ook de naaste lief te hebben; daar is nu inwendig door de Geest van Christus een nieuw hart, verstand en gemoed.*

*Dit alles kan niet geschieden voordat wij door het geloof rechtvaardig worden, voordat wij opnieuw geboren worden door de Heilige Geest. Want ten eerste kan niemand de Wet houden zonder Christus te kennen, zodat ook niemand de Wet kan vervullen zonder de Heilige Geest. Maar de Heilige Geest kunnen wij niet ontvangen dan door het geloof, zoals Paulus zegt tot de Galaten (3:14): "dat wij de belofte des Geestes verkrijgen **door** het geloof."*

Luther leerde niets anders en zegt in zijn verklaring van Joh.3: *"Wie gelooft in Christus, nl. dat Hij voor ons geboren, gestorven en begraven en ook weer van de doden is opgestaan, die is wedergeboren of opnieuw geboren"* (E.A. 46-270). Ditzelfde kunnen we ook bij de andere reformatoren vinden, doch bij de latere theologen minder duidelijk of zelfs met grote tegenstrijdigheden.

Vr. zal zelf wel hebben aangevoeld dat zijn citaten van Calvijn het stellen van leven vóór de rechtvaardiging niet staaft, veeleer tegenspreekt. Maar nu gaat hij, geheel ten onrechte er de bekering in betrekken, die aan het geloof voorafgaat. Deze bekering is echter geen vrucht van de wedergeboorte, dus geen leven, niet zaligmakend. Het is de stok van de drijver, de werking van de Wet, die geen liefde verwekt tot de Wet; alleen en slaafse gehoorzaamheid. Calvijn verwacht dit helemaal niet; Vr. merkt zelfs op dat hij zegt dat het geen deel van het geloof is.

Laten we toch terdege letten op het voorbeeld der leer dat Paulus ons in zijn brieven aan de Romeinen en de Galaten heeft gegeven en dat in onze Catechismus nauwkeurig is gevolgd. Vr. sticht ook grote verwarring, omdat hij de wettische vernedering niet streng scheidt van de evangelische. Dit kan niet anders als men leven stelt voor de rechtvaardigmaking. Het is daarom wel van belang naar voren te brengen wat Calvijn hierover heeft geschreven nadat hij nog maar kort tevoren was getrokken uit de duisternis tot het licht. Het volgende is te vinden in zijn eerste uitgave (1536) van de Institutie.

"Wanneer zij (die door de Wet worden ontledigd) ook door vrees en schaamte weerhouden, niet wagen te doen wat hun in de zin is gekomen en evenmin hun lusten geheel botvoieren, dan is hun hart volstrekt niet geneigd om God te vrezen. Veeleer is het tegenovergestelde het geval. Hoe meer zij zich weerhouden, des te meer brandt in hen begeerte, des te meer kookt en bruist het in hen, des te meer neemt de begeerte toe om al het verkeerde, dat men zou willen, te doen en naar alle mogelijke richtingen los te breken, als de schrik van de Wet hun maar

*niet in de weg stond. En dat niet alleen. Zij koesteren van nu af een schandelijke haat tegen de Wet, verwensen ook God als de Wetgever, zodat zij, als ze maar konden, Hem maar het liefst uit de weg zouden willen ruimen. Want als Hij het goede beveelt kunnen zij Hem even weinig verdragen, als wanneer Hij de verachters van Zijn Majesteit bestraft. Zulk een **afgeperste en gedwongen** gerechtigheid is evenwel nodig voor de menselijke gemeenschap, die langs deze weg wordt beveiligd. Zij verhoedt immers, dat niet alles een warboel door elkaar geraakt. Dit zou zeker gebeuren wanneer alles aan allen geoorloofd was."*

Welnu zover kan de Wet het ten hoogste met een mens brengen. Maar toch is dit de voorbereidende bearbeiding van de Wet, die de Apostel dan ook lijnrecht tegenover de werking van het rechtvaardigende geloof stelt in de woorden: "**Vijanden** zijnde **verzoend** door de dood Zijns Zoons" (Rom.5:10). Paulus meende God een dienst te doen door Zijn kinderen te vervolgen. Dát was zijn leven vóór de rechtvaardigmaking: het handhaven van het **schijnleven**. Zo doen duizenden in ons land door de valse prediking die leven stelt vóór de rechtvaardigmaking.

In hetzelfde boek schrijft Calvijn ook over de boete (berouw). Na eerst de leer van de kerkvaders hierover te hebben vermeld, onderscheidt hij een wettische en een Evangelisch berouw. Het eerste was bij Kaïn, Saul en Judas. Daarna heeft hij het in 't algemeen over het Evangelische berouw. Doch tenslotte zegt Calvijn: "*Men moet nochtans het begrip berouw, voor zover ik het uit de Schrift kon verkrijgen, anders opvatten. Want wanneer zij (de theologen vóór hem) de bekering onder het geloof mee betrekken, dan strijdt dit met hetgeen Paulus zegt in Hand.20:21: "Betuigende beiden Joden en Grieken de bekering tot God en het geloof om onze Heere Jezus Christus."* Hier noemt hij twee verschillende stukken op: **bekering** en geloof. Hoe is dat nu? Kan ware bekering wel bestaan zonder geloof? Neen! Evenmin als men ze van elkaar kan scheiden, moet men ze evenzeer van elkaar onderscheiden. Want zoals er zonder hoop geen geloof kan zijn, en geloof en hoop toch dingen zijn van verschillende aard, zo ook bekering en geloof" - Daarna verklaart Calvijn de bekering zoals onze Catechismus het doet in Zondag 33.

Nu geeft Vr. een goed resumé van Boston's "Viervoudige staat", maar let wel, dat "grote werk, dat vóór de rechtvaardigmaking uitgaat", is nog geen leven, evenmin als de vraag aan onze stamvader Adam: "Waar zijt gij" en de vraag aan Eva: "Wat is dit dat gij gedaan hebt", hen levend maakte. Hun antwoorden getuigden niet van leven, wel van hun geestelijke doodstaat. Zo gaat het nog volgens Joh.16:8,9: "Die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde - omdat zij in Mij niet geloven." Adam en Eva hoorden echter als doden de stem des Zoons van God in de woorden van Gen.3:15. En toen bracht het geloof, dat hun werd geschonken de Heilige Geest mee (ik zeg het opzettelijk zoals Melanchton, omdat ik het zo'n zeldzame zaak is dat het geloof Hem meebrengt, maar het ware zaligmakende geloof doet het altijd). Door dat geloof werden ze gerechtvaardigd. In het volgende hoofdstuk lezen we (in Gen.4:4): "En de HEERE zag Habel aan en zijn offer aan." Laten we hier denken aan Jes.66:2: "Maar op deze zal Ik zien, op de arme en verslagene van geest; en die voor Mijn woord beeft." Zó **offerde** Habel, maar het bleef niet bij zijn armoede en verslagenheid. Neen, het offer was hem een teken en zegel, een getuigenis van het Offer, dat in de moederbelofte was beloofd. Jehovah zag dus Habel aan in dat Offer, dat hij door een waar geloof had aangenomen. Zo zien ook de geesten der volmaakt rechtvaardigen, de gehele strijdende Kerk en de Engelen op dat Offer. Door het geloof ziet de strijdende Kerk Hem aan de rechterhand des Vaders en stemt reeds hier in met het lied des Lams: "Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid

en dankzegging" (Openb.5:12). Ja, als men zó op het offer ziet dan bekomt men daarin getuigenis dat men rechtvaardig is; immers, dat zien is geloven. Zo lezen we het in Hebr.11:4. Wat een groot verschil, Kaïn geloofde als een levend mens, als een godzoeker, doch Habel offerde als een in zichzelf om en om goddeloze. Zou Jesaja niet aan Kaïn hebben gedacht in Jes.66:3? Het is toch opvallend, dat hij in het voorgaande vers Habel beschrijft?

Men zou nu zeggen: hoe is het toch mogelijk dat men leven durft stellen vóór de rechtvaardiging? Satan wist dat echter wel, want hij antwoordde de HEERE: "Huid voor huid, en al wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven" (Job 2:4). Gelukkig als men zijn leven, dat men staande zoekt te houden, verliest en de levendmakende stem van het Evangelie hoort (Joh.5:25).

Vr. schijnt niet op te merken, dat hetgeen hij citeert uit Boston zijn gehele stelling omver werpt. Als men dat boek wat minder oppervlakkig leest dan zal men vinden wat de reformatoren hebben geleerd, namelijk de leer der Heilige Schrift. Hoort maar: "*De bloedwreker (de Wet) vervolgt de misdadige, Christus als de Zaligmaker grijpt hem door de Geest (in de krachtadige roeping) en trekt hem tot Zichzelf. En hij grijpt Christus aan door het geloof. Zo is 't dat de HEERE onze gerechtigheid en het onrechtvaardige schepsel verenigen. Uit deze vereniging met Christus komt voort een gemeenschap met Hem, in Zijn onnaspeurlijke rijkdommen en gevoeglijk in Zijn rechtvaardigheid, dat witte kleet, dat Hij geeft tot kleding van de naakten (Openb.3:18). Zo wordt de gerechtigheid van Christus de zijne, en omdat Christus de zijne is door een onbetwistbare titel, wordt zij hem toegerekend...*" Hier is dus geen sprake van een rechtvaardiging in de mens. Ook vinden we hier geen tussenstaat tussen de misdadige en de gelovige. Boston beschrijft vervolgens alleen hoe de Heilige Geest hetgeen is geschonken nu verder toepast door het Woord en de prediking. Het is namelijk mogelijk dat men gerechtvaardigd is, wel weet wat er gebeurd is en er geen naam aan weet te geven, zodat het noodzakelijk is dat het opgeklaard wordt.

W. Perkins geeft hiervan een duidelijk beschrijving in een verklaring van Job 33:23: "**Om de mens zijn gerechtigheid** (Eng. "uprightness") **te verkondigen.**" "Wanneer een arm zondaar door zijn zonden (welker vuiligheid en zwaarte hij gevoelt) is vernederd, en gelijk als aan de poorten der hel gebracht, wanneer deze zondaar door de verkondiging van de Wet is gebracht tot **het gezicht van zijn ellende**, en wederom door de verkondiging van **het Evangelie** wordt bewogen Christus vast te houden; dan is het ambt van een leraar zo'n mens zijn gerechtigheid te verkondigen, namelijk, dat hoewel hij in zichzelf zó verkeerd is en zó besmet als de zonde hem maken en de Wet hem ontdekken kan, hij nochtans in Christus **rechtvaardig is**, ja zo **gerechtvaardigd**, dat hij in Gods gezicht en gericht geen zondaar meer is. Dit is de gerechtigheid van een christenmens en de rechtvaardigmaking van een zondaar. En deze **gerechtigheid te verkondigen** aan degene, die zich bekeert en geloof, is de eigenlijke plicht van een oprecht leraar" (Deel I, blz. 8).

Maar dan schrijft hij op blz.9: "Hoe kunt gij een waarachtig getuige tussen God en de ziel van de mens zijn, wanneer uw eigen ziel de waarheid daarvan niet kent, noch gevoelt? Voorwaar, zulke mensen zijn gebrekkige getuigen tussen God en de zielen der mensen."

W. à Brakel was zonder twijfel een zeer godvrezend predikant. In zijn "Redelijke Godsdienst" beschrijft hij het leven van het geloof uitnemend; doch daar hij de roeping, de wedergeboorte, het geloof en de rechtvaardigmaking te los van elkaar heeft

gehandeld en te weinig op de zonde van het ongeloof heeft gewezen, is het **in deze tijd** gevaarlijk hem te citeren. Dit zal verder nog wel blijken.

De vraag: "Hoe wij tot de rechtvaardigmaking in onze consciëntie moeten komen?" is al onjuist. Vergelijk deze nu eens met vr.60 uit de Catechismus: "Hoe zijt gij rechtvaardig voor God. Het antwoord is dan: **"Door een oprecht geloof... de weldaad met een gelovig hart aannemen."** En in antw.61: **"Ik kan die niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toe-eigenen."**

Zoals het nu is, zo was het toen. De massa had, om weer met Melanchton te spreken, **een geloof dat niet de Heilige Geest meebracht**, "maar uit den bloede, uit de wil des vleses en uit de wil des mans." Dus een geloof zonder waar berouw, zonder bekering, gevolg van een dode orthodoxie. De nadere reformatie en in Duitsland het piëtisme waren daar de reactie van. Deze twee bewegingen waren in verschillende opzichten aan elkaar verwant en oefenden ook invloed op elkaar uit. Men wilde het beter doen dan de reformatoren en heeft daardoor, jammer genoeg, de leer der reformatie, die zo'n helder schijnsel had gegeven, vertroebeld. De dingen die ervoor in de plaats werden gesteld waren niet de rechte geneesmiddel, zij waren erger dan de kwaal. Dit alles geschiedde onder Gods rechtvaardig oordeel, wegens het verachten van Wet en Evangelie, die weer in het zuivere licht waren gesteld en scherp werden onderscheiden door de reformatoren.

Hetgeen Vr. van Brakel aanhaalt is beter aan de hand van Brakel's boek zelf te vergelijken met de leer der reformatoren, of liever met de Heilige Schrift. Eerst willen we echter eens zien in hoeverre Willem Teellinck, die een leeftijd eerder leefde dan W. van Brakel, afweek van de leer der reformatie. Teellinck week weer verder daarvan af dan zijn leermeester Perkins, een Engelse puriteinse professor. Met grote ijver werkte Teellinck om de mensen tot een bekering te brengen die hij als voorwaarde stelde om te kunnen geloven, iegelijk om er, zoals het thans wordt genoemd, **"zoekende mensen"** van te maken. Dit is vooral het geval in zijn: "Betrachtingen eens zondaars, die hij gehad heeft in de angst zijner wedergeboorte." Er is zeer veel goeds in te vinden, doch de titel is niet juist, want tot hoofdstuk XXIII is er nog geen wedergeboorte. Het laatste gedeelte van hoofdstuk XXII volgt hier: "En dewijl ik nu ook gemerkt heb, Heere! uit Uw Woord, dat zolang ik niet door het ware geloof de Heere Jezus Christus, de springende Fontein en levende ader van alle goede en gewenste dingen heb aangenomen, en alzo door Hem aangedaan wordt met de kracht uit de hoogte, ik nooit machtig zal wezen het lichaam der zonde te breken en mij terdege tot U te bekeren. Zo bid ik U, allergenadigste God en Vader! **geef mij** die wijsheid **en doe mij** die genade, dat ik niet vertoeve (uitstel) om te geloven, totdat ik mij geheel bekeerd vinde; maar dat ik, ja nu oprechtelijk gezind zijnde, voor U, mijn God, die harten en nieren kent, om mij van mijn dodelijke werken af te keren tot U, mijn levende God, ook poog en tracht de Heere Jezus met het geloof aan te nemen, opdat ik door Hem - **zonder wie ik niets vermag** - in het ware geestelijke leven moge gevorderd worden, om zulk goed voornemen uit te voeren en in het werk te brengen; mijzelf verzekerende dat, als ik zover gekomen ben, dat ik gezind ben, **mijn zonden te verlaten**, ik dan ook vrij **de Heere Jezus mag aannemen**, om door Hem gestrekt te worden: want dezulken roept Hij tot zich, en staat met Zijn armen open om hen met alle vriendelijkheid te omhelzen" - Zo gaat hij dan in de volgende hoofdstukken verder en krijgt zo van lieverlede meer vrijmoedigheid om de Heere Jezus aan te klevan.

Om de lezers in staat te stellen het bovenstaande te vergelijken met het werk van de Wet en dat van het Evangelie volgens Gods Woord, diene een gedeelte uit een schone "samenspraak van Perkins over de staat van een christenmens" vergaderd uit de schriften van Tyndale en Bradfort (Engelse martelaar):

"Mijn geweten begon te woeden tegen de Wet en tegen God. Geen zee was zo ongerust, want het was voor mij, zijnde een natuurlijk mens, onmogelijk de wet toe te stemmen, dat ze goed zou zijn, aangezien ze strijdig was tegen mijn natuur en mij met alles wat ik kon doen verdoemde. Zij wees mij nooit aan vanwaar ik hulp zou kunnen halen, noch predikte enige barmhartigheid, maar zij zette mij alleen in geschil met God en porde mij aan om op God te schelden en Hem als een wrede tiran te lasteren, Rom.7:15. Voorwaar het was niet mogelijk anders te doen, dan te denken, dat God mij van zo'n venijnige natuur had gemaakt en mij een Wet gegeven, die ik onmogelijk kon volbrengen; want ik was nog niet door de Geest wedergebo- ren. Mijn verstand, rede en wil waren vastgelijmd, ja genageld en geketend aan de wil van de duivel.

Dit was de gevangenis en de dienstbaarheid waaruit Christus mij heeft verlost, vrijgekocht en onthonden. Zijn bloed, Zijn dood, zijn lijdzaamheid in het verdragen van smaadheden en ongelijk, de volle toorn van God. Zijn gebeden, en vasten, Zijn zachtmoedigheid en vervulling van de uiterste stukken van de Wet heeft de toorn van God gestild, de gunst van God weer tot mijn gebracht, verkregen dat God mij eerst kon liefhebben en mijn Vader zijn. Ja wat meer is een barmhartige Vader, die mijn onmacht en zwakheid wil aanzien en mij Zijn Geest wedergeven, die Hij van Adam had weggenomen, om mij te bestieren, te regeren en te sterken, en om de banden van de satan te breken, waarin ik zo eng was geboden.

Toen Christus op deze wijze werd gepredikt, en de beloften, die in het Boek van God zijn begrepen, werden verhaald, welke prediking wordt genoemd het Evangelie of de blijde boodschap, en ik deze grondig had aangemerkt, toen begon mijn hart week te worden en te smelten door de goedertieren barmhartigheid van God en de door Christus bewezen vriendelijkheid. Want toen het Evangelie werd gepredikt, kwam (zoals ik dacht) de Geest van God in mijn hart en opende mijn inwendige ogen, en werkte een levend geloof in mij. Hij deed mijn bedroefd geweten gevoelen en smaken welk een zoete zaak de bittere dood van Christus is en hoe barmhartig en liefhebbend God is door de verworven verdiensten van Christus. Zo deed Hij mij beginnen wederom lief te hebben en toe te stemmen dat de Wet van God goed is zo moet zijn, en dat God, die haar heeft gemaakt, rechtvaardig is. Ten laatste, het werkte in mij een begeerte om gezond te zijn, ook om te hongeren en te dorsten naar meer gerechtigheid en sterkte om de Wet volkomen te vervullen en in alles wat ik doe of nalaat de eer van God en Zijn wil met zachtmoedigheid te zoeken, altijd de onvolmaaktheid van mijn werken door de Wet veroordelende.

*Welnu, dit goede werk tot mijn zaligheid bestaat in twee stukken.: in de werking van de **Wet** en in de werking van het **Evangelie**. De prediking van de Wet was het middel om mijn geweten te binden en te verdoemen. De prediking van het Evangelie was een ander middel, dat mij onthond. Deze twee zalven (ik bedoel Wet en Evangelie) heeft God en zijn leraar gebruikt om mij ellendig zondaar daarmee te genezen.*

*De Wet dreef mijn krankheid uit en deed deze te voorschijn komen; zij was de een scherpe zalf en bijtend middel en doodde het dode vlees, maakte de zweer en verrotting los en trok deze bij de wortel uit. Zij rukte mij af van alle steun en vertrouwen, die ik in mijzelf, in mijn eigen werken, waardigheden, verdiensten en plichtplegingen had, en beroofde mij van al mijn gerechtigheid, en maakte mij arm. Zij doodde mij, zond mij nederwaarts naar de hel en bracht mij in de uiterste wanhoop. Zo **bereidde zij de weg des Heeren**, zoals er geschreven staat van Johannes de Doper. Want het was onmogelijk dat Christus tot mij zou komen, zolang als ik op*

mijzelf of in enige wereldding vertrouwde, of enige gerechtigheid, of rijkdom van heilige werken van mijzelf had.

Daarna kwam het Evangelie, een zacht pleister, dat de wonden van mijn geweten verzacht en lenigt, en mij heeft genezen. Het bracht de Geest van God, die de banden van de satan losmaakte en mij met God en Zijn wil verenigde door een sterk geloof en vurige liefde. Deze banden waren voor de duivel, de wereld of enige schepsel te sterk om ze los te maken. En ik arm, ellendig zondaar gevoelde zo'n grote barmhartigheid, dat ik in mijzelf er ten hoogste zeker van was, dat God mij niet zou verlaten, of ooit Zijn barmhartigheid en liefde van mij zou onttrekken. En ik riep vrijmoedig uit met Paulus: "Wie zal mij scheiden van de liefde Gods?" Eindelijk, zoals ik tevoren, toen ik aan de duivel en zijn wil was gebonden. allerlei goddeloosheid deed, want ik kon niet anders doen, het was mijn natuur; evenzo doe ik nu vrijwillig het goede, sedert ik met God door Christus bloed ben verenigd, ten oorzake van de Geest, en dit is nu mijn natuur." -

Daarna zegt hij nog, "Dat niemand de kracht van Christus' bloed gevoelt, die niet eerst de helse pijn heeft gevoeld. Doch in deze pijnen is onderscheid, en het is de wil van God, dat sommigen van Zijn kinderen in hun bekering daar minder van zullen gevoelen."

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk hoe scherp men in de tijd van de reformatie Wet en Evangelie van elkaar scheidde en onderscheidde.

We willen nu zien in hoeverre Brakel hiervan afwijkt, doch niet aan de hand van hetgeen Vr. uit de Red. Godsdienst aanhaalt, daar ik dit niet woordelijk erin heb kunnen vinden. Dat Brakel in dat verband Luk.18:23 heeft aangehaald, kan ik mij niet voorstellen, want de rijke jongeling werd geheel droevig, omdat hij zeer rijk was. We lezen verder niets van hem. Er is dus niet de minste grond om aan te nemen dat die droefheid vernederend is geweest.

In tegenstelling met W. Teelinck beschrijft Brakel wel de roeping, zelfs uitvoering, doch geheel op zichzelf staande, zonder haar in onafscheidelijk verband te brengen met het zaligmakende geloof en de rechtvaardigmaking. Eigenlijk heeft hij in dit hoofdstuk over de bekering als een bovennatuurlijk, krachtdadig werk. Hetgeen b.v. Calvijn en Olevianus ons hebben geleerd over de roeping is er geheel niet te vinden. Calvijn beschrijft deze in zijn eerste Institutie met enkele woorden, nl.: "Hij roept, als Hij de Zijnen tot Zich trekt, doordat Hij zich als God en Vader geeft te kennen (openbaart)." Wat dat voor een openbaring is lezen o.a. in Joh.3:16. De Heilige Geest paart zich in de krachtdadige roeping met het Woord en werkt dan meteen het ware zaligmakende, rechtvaardigende geloof in het hart, 1 Thess.1:5. Doch zo, dat de rechtvaardigmaking en de bekering vruchten zijn van het geloof, dat Christus omhelst met al hetgeen Hij heeft verworven. Zie "Verklaring van de Catechismus door Zacharias Ursinus."

In de latere Institutie zegt Calvijn het volgende over de roeping met woorden van Augustinus: "Wat is dit, dat Hij zegt: zo wie het gehoord en geleerd heeft van de Vader, die komt tot Mij; is het niet even zoveel, alsof Hij zeide: daar is niemand, die het van de Vader hoort en leert, en niet tot Mij komt? Want indien een ieder komt, die het van de Vader heeft gehoord en geleerd, gewis, zo wie niet komt, die heeft het van de Vader niet gehoord noch geleerd." Verder haalt hij nog meer van Augustinus aan o.a.: "Wanneer de Vader inwendig wordt gehoord, zo neemt Hij het steenachtige hart weg en Hij geeft een vleselijk hart..." U kunt het veel uitvoeriger vinden in Inst.III 24-1,2.

Olevianus geeft in zijn beschrijving het antwoord als men zou willen vragen wat komen dan eigenlijk is. Hij verklaart Rom.8:30 aldus:

"De krachtdadige roeping is de begiftiging met het geloof, waardoor wij Christus worden ingelijfd. Daaruit worden wij gewaar dat wij uitverkoren zijn, omdat het geloof niet uit de vrije

wil, doch uit de hemel in ons geplant wordt als gevolg van de uitverkiezing. Het geloof wordt aan niemand geschonken dan aan de uitverkorenen. Hand.13:48: "Daar geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven", Tit.1:1: "Naar het geloof der uitverkorenen" Joh.6:44: "Niemand kan tot Mij gekomen, tenzij dat de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke..." Christus zegt in Joh.5:25: "De ure komt, en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem van de Zoon Gods, en die ze gehoord hebben zullen leven." Hij spreekt hier niet over het laatste oordeel, maar van de krachtvolle prediking van het Evangelie. De krachtvolle roeping of de inlijving in Christus is dus de tweede schakel; hieruit wordt men zijn verkiezing bewust. Rom.10:6-10: "Zeg niet in uw hart: Wie zal in de hemel opklimmen? Dat is Christus van boven afbrengen. Of: Wie zal in de afgrond nederdalen? Dat is Christus uit de doden opbrengen. Maar wat zegt zij? Nabij u is het woord, in uw mond en in uw hart. Dit is het woord des geloofs, hetwelk wij prediken, namelijk: indien gij met uw mond zult belijden de Heere Jezus en met uw hart dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, zo zult gij zalig worden, want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met de mond belijdt men ter zaligheid." Nadat deze roeping in ons is geschied, gaat Hij nog voort ons in Woord en sacrament te roepen, omdat ons geloof nog zo zwak is.

Wanneer de uitwendige roeping door de Heilige Geest een echo vindt in het hart dan is zij de krachtvolle roeping. Zo'n echo was er in het hart van David, Ps.27:6: "Gij zegt: Zoek Mijn aangezicht; ik zoek Uw aangezicht, o Heere!" En in Zach.13:9: "Ik zal zeggen: Het is Mijn volk, en het zal zeggen: De Heere is mijn God." "

In een andere verklaring haalt hij hierbij aan: 2 Kor.4:6; Joh.5:25 en Rom.4:17. Hieruit is dus op te merken dat er **geen levende mensen**, die God zoeken, worden geroepen, maar alleen doden. Dus er is geen leven, ook niet een weinig leven voor de wedergeboorte of rechtvaardigmaking. Verder blijkt, dat deze zaken niet op verschillende tijdstippen plaats vinden.

We willen nu het bekeringspatroon van Brakel met het bovenstaande vergelijken. Dit patroon wordt telkens weer beschreven, d.w.z. in de hoofdstukken over de Heilige Geest, 4-40-1; Verbond der genade, 16-3 en 22; Wedergeboorte, 31-10 en van het geloof, 32-33.

Het is opmerkelijk, dat de inwilliging van het Genadeverbond zo schoon wordt beschreven, maar toch de krachtvolle roeping hier niet met name wordt genoemd. Inplaats hiervan spreekt hij van "**de bewilliging aan de zijde Gods, want Hij biedt aan en nodigt.**" Hier komt dus het Evangelie tot de uitverkorene "niet alleen in woorden, maar ook in kracht, en in de Heilige Geest en in vele verzekerdheid" (1 Thess.1:5). Hier en niet eerder wordt de mens levend gemaakt, wedergeboren, tot God bekeerd, wordt hij Christus ingelijfd door het rechtvaardigende geloof, dat de Heilige Geest, die nu in hem komt te wonen, in hem werkt. Let nu goed op hoe schoon Brakel de gevolgen hiervan beschrijft in XVI-22: "*Als de mens de voorwaarden nu wel verstaande, van harte begerende en de waarheid van de aanbiedingen geloovende, zich van alle andere dingen afwendt en zich alleen tot God keert, en aan Hem in bedaardheid, waarheid en heerlijkheid zijn bewilliging tot dat Verbond verklaart, en zich daarin aan God in Christus overgeeft, zo is het Verbond gemaakt, en het zal eeuwig vast blijven. Gelukkig is hij, die God de ogen geopend heeft, de wil gebogen en tot zulk een ernstige bewilliging gebracht heeft. Hij mag verzekerd zijn van zijn tegenwoordige en toekomstige gelukzalige staat, al komt hij in vele verduisteringen; want zijn staat is niet vast op zijn gevoel of geloof, of heiligheid, maar op dit Verbond.*"

Deze inwilliging van het Verbond zullen we in de andere te noemen gedeelten ook wel aantreffen, doch dan gaat daaraan nogal wat vooraf, dat geen leven is en toch

als zodanig wordt aangemerkt door hen, die hun eigen leven onder de Wet niet hebben verloren.

In hoofdstuk IV-40-1: *"De Heilige Geest werkt het geloof in hen, waarom ook de Heilige Geest wordt genoemd de Geest des geloofs. De Heilige Geest schijnt in hen die verduisterd zijn in het verstand en veroreemd zijn van het leven Gods door de onwetendheid die in hen is en geeft hun verlichte ogen des verstands."* - Dit zinspeelt op Ef.1:18, doch als u dan naleest wat daar op volgt, dan zult u heel iets anders vinden dan wat Brakel hierop laat volgen, nl.: *"waardoor zij hun ellende beginnen in te zien, de vuilheid en zondigheid van hun hart, en de gruwelijke bewegingen en daden, die daaruit zijn voortgekomen, en meteen hun walgelijkheid, hatelijkheid en verdoemelijkheid en brengt hen daardoor in schrik en vrees."* - Dit is dus een bewerking door de Wet, die niet kan en mag worden genoemd "de Geest des geloofs." Dit geloof in de Wet wordt ook bij de duivelen gevonden.- "Dit verwekt in hen een begeerte om genade bij God te erlangen." - Deze begeerte verschilt hemelsbreed met geloven; de heilige Wet veroordeelt deze in het 10e gebod, want ze komt niet voort uit liefde, doch uit zelfhandhaving. Daarom laat Brakel ook volgen: *"Maar de Geest toont hun de rechtvaardigheid Gods, die niet toelaat, dat de minste zonde ongestraft zou blijven, maar zeker gestraft moet worden met de eeuwige verdoemenis. Hierdoor worden zij, die tot God hun toevlucht namen, gestuit..."* - Het ware beter geweest als het woord toevluchtnemen hier niet was gebruikt, omdat dit een eigenschap is van het zaligmakende geloof. Christus stuitte zulke mensen door in Joh.6:44 te zeggen: "Niemand kan tot Mij komen (de toevlucht nemen) tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft hem trekke." - *".. en worden moedeloos de radeloos; in deze staat gebracht zijnde, openbaart de Heilige Geest hun de noodzakelijkheid van en Borg, zo ze zalig zullen worden, opdat die voor hun zonden betale aan Gods rechtvaardigheid en hun het recht voor het eeuwige leven verwerve; en toont hun meteen, dat God zelf een Borg heeft uitgevonden en de wereld gezonden, namelijk Zijn eniggeboren Zoon, de Heere Jezus, en openbaart hun daarbij de goederen des verbonds, die in Hem zijn opgesloten, met de beminnelijkheden van dien."* -

We moeten hier goed in het oog houden, dat dit het Evangelie is, dat in de algemene, wederstandelijke roeping aan ieder die onder het Evangelie leeft wordt onderhouden, door de algemene werking van God de Heilige Geest. Doch als deze algemene roeping (zie aanhaling van Olevianus) krachtdadige is vindt zij een echo in het hart, Ps.27:6 en Zach.13:9. M.a.w. dan wordt het Verbond ingewilligd zoals Brakel zelf zo schoon beschrijft. Maar hier vervolgt hij met: *"waardoor zij verlieven op de zaligheid en op de Borg, om beiden deelachtig te worden. Hierbij overreedt hen de Heilige Geest, dat hun, ieder als in het bijzonder, die zaligheden door die Borg in het Evangelie worden aangeboden."* - Volgde hier nu maar op de noodzakelijkheid en de onmogelijkheid en onwilligheid om dit aanbod aan te nemen, maar neen, er volgt: *"Hierop verwekt de Geest in hen een sterke begeerte naar de Borg; hieruit ontstaat het kiezen, het reikhalzen, het uitzien, het wachten, het bidden."* - Alles wat hier wordt genoemd zijn vruchten van het ware, zaligmakende geloof en worden toch toebeschreven aan iemand die het Verbond niet heeft ingewilligd, doch nog bezig is zich hierdoor tegenover God te handhaven. Er staat toch duidelijk in Rom.10:4: "Want het einde (oogmerk) der Wet is Christus en iegelijk die gelooft." In de volgende verzen wordt de rechtvaardigheid die uit het geloof is, beschreven. Hier zou dus eigenlijk de krachtdadige roeping nog moeten volgen, maar neen, zo van lieverlede gaat dit reikhalzen over in aannemen. Heel anders dus als bij de bekeringen die in de Bijbel ons zijn beschreven. De tollenaar in de gelijkenis bad ook, maar dat was een gelovig gebed. Deze man "had God gezien van aangezicht tot

aangezicht en zijn **ziel is gered geweest**", Gen.32:30. Zó is de werking van het zaligmakende geloof, en dat beschrijft Brakel nu verder, nadat hij eerst nog zegt: "*Dan komt er hoop, dan worden ze wederom hopeloos en alzo strijdende...*" - Nog strijdende tegen God door hun ongelooft, zou er moeten staan, - "*krijgen ze vrijmoedigheid*" (hier komt dus de echo in het hart) "*en nemen die Borg aan, willigen met heel hun hart Zijn aanbieding in, geven zich zonder enige reserve of uit beding, en zonder herroeping aan Hem geheel over, zoals ze zijn, om door Hem gerechtvaardigd, geheiligd en tot de zaligheid gebracht te worden, en eigenen de Borg, op grond van het Woord, zich toe. Zij verlaten zich op Zijn getrouwheid en macht, zij leunen op Hem, zij vertrouwen zichzelf aan Jezus toe, dan eens met lichten verzekering, dan in duisternis en met veel strijd. Immers van die dag af, dat zij Jezus aannamen, blijven ze tot Hem werkende, en gebruik van Hem makende, om vrede en heiligheid te bekomen.*"-

Hierna beschrijft hij een vrucht van het geloof, nl. de wedergeboorte en snijdt nu al de waandenkbeelden af, als zou er geestelijk leven kunnen zijn voor de wedergeboorte, door de woorden: "*Maar als het de tijd van elke uitverkorene is, zo wekt de Heilige Geest hem op en geeft hem het geestelijke leven, **ontstaande uit** de vereniging van de ziel met God in Christus, waardoor Christus een gestalte in hen krijgt, enz.*"-

Hoe zijn nu deze tegenstrijdigheden in het bekeringspatroon van Brakel te rijmen? In de eerste plaats door dat hij meer Teellinck heeft nagevolgd dan de duidelijke uitspraken in de Bijbel of de leer der reformatoren. In de tweede plaats doordat Brakel (misschien ook Teellinck) van jongsaf de Heere heeft gevreesd en zo zal het hem moeilijk zijn geweest, zijn eerste geloofsdaad aan te wijzen. Het gaat dan inderdaad meer trapsgewijze, omdat men reeds wedergeboren is, voordat men tot de jaren des onderscheids is gekomen. Dit neemt echter niet weg, dat uit zulke passages, vooral tegenwoordig, zeer verkeerde gevolgtrekkingen worden getrokken. Als dit vanaf de kansel wordt gedaan zijn de gevolgen ervan nog erger, want het gaat hier niet om bijzaken, maar om de gronden van de religie.

Nu nog over een gedeelte dat over de wedergeboorte handelt, te vinden in Redelijke Godsdienst XXXI-10:

"d. hier worden ze ontbloot.

e. aan de rand staat: "Kennen Jezus en houden Hem dierbaar." Hier blijkt echter wel, dat er nog geen krachtvolle roeping is, zelfs geen overtuiging van ongelooft.

f. hier gaat de ontdekking verder en leren ze geestelijkheid van de Wet kennen, maar ontdekking aan het ongelooft, dus aan hun val in Adam ontbreekt.

g. hoe kunnen zulke mensen nu wachten op voorkomende genade en "stapjes naar Christus doen", terwijl Hij nog voor hen bedekt en verborgen is?

*h. dit moet de krachtvolle roeping zijn, die echter allengskens komt, wat geheel tegen haar natuur strijdt, want ze is een opstanding uit de doden, een schepping. Doch de dag van Gods heirkraft is er hier een, waarop de zon heel langzaam door de wolken heenbreekt." Een dag misschien van een mensenleven lang (deze conclusie trekt namelijk de dwaalleer eruit). Men kan dit vooral uit mond van de ernstigen, die het met "de oude waarheid" **menen** te houden, thans horen.*

Maar hoe lezen deze mensen dan toch de "Viervoudige staat" van Thomas Boston? In de derde staat, achter de tekst Ps.110:3 leven we b.v. : "*Nu het **verstand** zaligmakend verlicht zijnde en de **wil** vernieuwd, is de zondaar daardoor bepaald en bekwaam gemaakt om aan de roeping van het Evangelie te beantwoorden, enz.*" en dan wat verder: "*En*

zijn eerste levendige daad mogen wij bevatten te zijn een dadelijk aannemen van Jezus Christus, enz." Zo vindt men het ook bij de reformatoren.

Ook in hoofdstuk XXXII-33 over het geloof, vinden we bij Brakel ongeveer hetzelfde. Onder 1. vinden we niets over het werk van de Wet, er staat zelfs dat de overtuiging 't zij wettisch of Evangelisch kan zijn. Het krijgen van die begeerte om Hem tot Zijn Borg te hebben is geen zaligmakend begeren, dus nog vleeselijk, onder Wet. Dit moet scherp worden onderscheiden.

Zoals Brakel het onder 2 beschrijft is dit een bijzondere roeping. En dan is de aangehaalde tekst (Joh.6:68,69) de echo op die roeping. Doch hoe kan er dan alleen nog maar begeerte zijn om deel te krijgen aan Christus, enz. terwijl er smart is over het gemis, geen vrede en het is: "Ach had ik Christus! had ik verzoening, had ik Geest en leven!" Zij die in onze tijd beweren een toevluchtnemend geloof te hebben, zonder gerechtvaardigd te zijn, of het hebben over "een ontsluiting" van de weg der verlossing zonder inlijving in Christus, kunnen zich hierop beroepen, doch ten onrechte, want Brakel zou hen bestraft hebben, want op andere plaatsen vinden we wel een goede beschrijving van het zaligmakende geloof. Onder 5 wordt eindelijk het Verbond ingewilligd en wordt ook Christus aangenomen (Joh.1:12). XXXI-13. "*Zelden weet men de rechte tijd van zijn wedergeboorte.*" Dit is onherroepelijk het gevolg van zo'n beschrijving. Men kan vóór de eerste daad van het geloof wel een zeker geloof hebben, doch dan is dat in ieder geval nog geen zaligmakend geloof en geen leven. Door dat onbewuste vermengen van Wet en Evangelie kunnen, zoals we dat nu beleven, meerdere klippen ontstaan waarop men schipbreuk kan lijden; maar een schipbreuk waarbij men omkomt.

Vanzelfsprekend vloeien deze afwijkingen van de leer der reformatie eigenlijk voort uit het niet helder voorstellen van de rechtvaardiging van de zondaar door toerekening van Christus' gerechtigheid aan Gods zijde en door Christus als de Gift van de Vader, door de krachtvolle werking van God de Heilige Geest, aan te nemen aan onze zijde. De Catechismus en de andere formulieren van enigheid laten ons hierover niet in het onzekere. In antw.21 van de Catechismus wordt het oprecht (waar) geloof een **zeker weten** of **kennis**, maar ook een **zeker vertrouwen** genoemd op grond van Hebr.11:1, waar het wordt genoemd een vaste grond der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet." Wat een geringe, arme gedachten heeft men toch van het werk van de Heilige Geest als men begeren in de plaats van geloven gaat stellen. En wat een grote gedachten van het wettisch woelen van een mens, die als eerrover van Christus in Zijn ambten gaat staan en het God poogt, af te winnen om zichzelf maar te kunnen handhaven. Het begeren, reikhalzen, hongeren en dorsten, toevlucht nemen leert men veel meer nadat men met Christus door het geloof te leven, zich te bekeren, de heiligmaking na te jagen, alles **alleen** door het geloof, dat de Heilige Geest werkt en onderhoudt. Dan wordt het geloof beproefd, waarvan in Rom.7 veel staat geschreven. En daartoe zijn de gelovige geen hebbelikheden ingestort zoals men dit na de reformatie begon te leren. Neen in zichzelf blijft de gelovige een goddeloze en zo beoefent hij wat antw. 60 van de Catechismus zo schoon heeft beschreven. Niets in de mens, maar alles in Hem, die gezeten is aan de rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen, dus ook niet vanwege de waardigheid van het geloof of iets in ons.

Door een geloof zonder zekerheid te handhaven keert men weer terug naar de Roomse Kerk, die dat ook leerde. Het gevolg ervan is, dat men niet genoeg heeft aan

het eenvoudige geloof, dat in de krachtvolle roeping wordt geschonken, zodat er ook nog een aparte rechtvaardigmaking moet plaatsvinden in de mens, waarvan in de Bijbel niets is te vinden.

We willen besluiten met na te gaan wat de Heilige Schrift ons leert over het **leven**.

HET LEVEN

Deut.30:6. **Om te leven** was het nodig dat de HEERE het hart besneed om Hem lief te hebben met het gehele hart en de gehele ziel- Verkl. St.V. "Hij zal u door Zijn Geest verlichten, reinigen en tot Zijn dienst bekwaam maken." Dit begint dus bij de krachtvolle roeping, die onafscheidelijk verbonden is met de aanvankelijke wedergeboorte en de rechtvaardigmaking door het geloof.

De besnijdenis van het hart (Rom.2:29 en Kol.2:11) betekent hetzelfde als de H. Doop. Met Christus begraven worden en opstaan tot een nieuw leven.

In Deut.30:11-14 wordt gesproken over de gerechtigheid, die uit het geloof is, zie Rom.10:5-11. Dus weer de opstanding van Christus verbonden met de besnijdenis van het hart. Hoe zou dit iets anders kunnen zijn dan wat Paulus in Ef.2:1 schrijft: "En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden." Men wordt levend gemaakt als men de betekende zaak van de Doop omhelst, daar met het gehele hart Amen op zegt. Lees daartoe eens in het Doopsformulier na wat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest betuigen en verzegelen als wij gedoopt worden. Door dat geloof verkrijgt men vergeving van zonden (Mark.1:4; Luk.3:3; Hand.2:38; Hand.10:43, 26:18 enz.). Niet omdat men gelooft, maar omdat het zaligmakende geloof de gerechtigheid van Christus aangrijpt, terwijl die hem door God wordt toegerekend. Zodra dit plaats vindt heeft men vrede met God. Rom.5:1, en is de geliefde in het hart uitgestort, vers 5, omdat God voor ons is (Rom.8:31,32) en dat Hij ons met Hem alle dingen zal schenken. Immers men is met Hem in het verbond getreden, heeft het ingewilligd met het gehele hart. In de oude bedeling (O.T.) had men dus dezelfde gerechtigheid door het geloof.

Gods Woord toont dus duidelijk aan dat er voor de rechtvaardigmaking geen leven kàn zijn.

Joh.1:12 en 13. In vers 12 wordt het rechtvaardigende geloof beschreven waardoor het Woord, het waarachtige Licht wordt aangenomen. "Zovelen Hem aangenomen hebben heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden." Deze geboorte wordt in vers 13 nader aangeduid. Alle menselijke invloeden daarop worden ten enenmale afgewezen, omdat de mens dood is door de zonden en misdaden. Al zijn pogingen om het leven zelf te verwerven door zijn natuurlijke krachten lijden schipbreuk en moeten dat doen tot Gods eer en om de mens te doen weten hoe groot zijn zonden en ellende is. Een geestelijke dode kan de heerlijkheid Gods niet zien en heeft geen oor voor het vlees geworden Woord. Hij is volgens Openb.3:17: "ellendig en jammerlijk en arm en blind en naakt." Zonder dat men dit te weten komt zal er geen plaats zijn voor het Woord, want het wordt met een dubbele eed bevestigd, dat "de doden zullen leven", Joh.5:25. Dit vindt plaats in de krachtvolle roeping als het Evangelie niet alleen in woorden is, maar ook **in kracht**, en in de **Heilige Geest**, en in **vele verzekerdheid**" (1 Thess.1:5). En hoe werden deze mensen nu gerechtvaardigd? Doordat ze het Woord aannamen met blijdschap van de Heilige Geest (vers 6). Dus

evenals de stokbewaarder in Hand.16, "die zich verheugde, dat hij met al zijn huis aan God gelovig geworden was", vers 34. Hoe kan men hier staande houden dat er leven is vóór de rechtvaardigmaking.

Joh.3:3. Weer die dubbele eedzwering: "Voorwaar, voorwaar zeg **Ik** u, **tenzij** dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien." Hij is dus vóór de wedergeboorte blind en kan de heerlijkheid Gods niet zien en ook niet zien op het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. En konden de mensen, die menen dat er leven is voor de rechtvaardigmaking (die niet mag worden gescheiden, wel onderscheiden van de wedergeboorte) nu maar bekennen dat zij dood dus blind zijn, dan zou er volgens Joh.5:25 en Joh.9:41 nog mogelijkheid zijn voor hen, ja dan zouden ze volgens deze plaatsen reeds leven en zien, geen zonden hebben. Dat is toch een vaste wet in het Koninkrijk der hemelen, dat ze HEERE zich wendt tot het gebed, dat steunt op de offerande van Christus, hetzij ceremonieel afgebeeld in de offerdienst onder de Oude Bedeling of geopenbaard door het Evangelie. "Ook dat de Heere de ogen **der blinden** opent", dat de doden levend gemaakt worden. Dat "een iegelijk die bidt, die ontvangt; en die zoekt, die vindt; en die klopt, zal opengedaan worden" (Luk.11:10). Doch als men beweert dat kloppen een andere zaak is dan opengedaan te worden, dan neemt men dat dit kloppen nu juist het leven is vóór de rechtvaardiging. Zo maakt men God tot een leugenaar, want er staat uitdrukkelijk: die **zal** opengedaan worden. Ging de tollenaar in de gelijkenis niet af gerechtvaardigd in zijn huis meer dan de Farizeeër, die klopte en niet opengedaan werd. Maar men maakt met deze drogredenen God óók tot een leugenaar, als Hij uitdrukkelijk verzekert in Ps.14 en 53, aangehaald in Rom.3:10-12, dat er **niemand** is die God zoekt, enz." En toch zegt men maar op de kansels, op kerkhoven, aan ziekbedden, dat men er maar om moet zuchten, enz. Dit wordt dan ook nog wel gedaan en zo probeert men God te bewegen. Nog erger is, dat de mensen op grond daarvan worden zalig gesproken als hongerig en dorstigen. Al de zaligsprekingen zijn gedaan aan de geroepen en gerechtvaardigden, die van binnen en van buiten bestreden worden en vooral door de godsdienstige wereld, omdat zij met haar niet mee kunnen doen, haar waarschuwen. Deze geroepen en gerechtvaardigden zijn ontblote mensen, die zich op één lijn stellen met de meest goddelozen, omdat zij weten, dat in hen, dat is in hun vlees, geen goed woont, geen enkele zucht tot God (Rom.7:18) en volgens vers 14 vleselijk zijn, verkocht onder de zonde. Ze zouden dan ook de ellendigsten van alle mensen zijn, maar ze hebben "een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens", "en dienen wel met het gemoed de wet Gods", omdat ze uit God geboren zijn en de Heilige Geest als Inwoner hebben, die hen leidt en onderwijst, enz. Maar daar komt nu alles tegen op, zodat het mensen zijn die **arm van geest zijn, treurigen, zachtmoedigen, hongerigen en dorstigen, barmhartigen, reinen van hart, vreedzamen, vervolgen en gesmaden**. Nemen we als voorbeeld als barmhartigen, deze zijn begaan met het lot van hun naasten; vooral als ze zien dat deze door de dwaalleer worden bedrogen met valse troost, bijv. ten onrechte voor hongerigen en dorstigen worden gehouden. Ook wanneer zij bemerken dat zij om hun wettische pogingen, zuchten, tranen, uitgangen naar een Jezus, die zij niet hebben leren kennen, voor "levende mensen" worden gehouden. En wat oogsten die barmhartigen daarvoor? Smaad van die schijnlevenden en vooral van hun leermeester. Het kan dan wel eens zó zijn, dat ze denken: zouden dan al die mensen, die grote massa, zich bedriegen? En dan een riet te zijn dat door de wind heen en weer wordt

bewogen. Nu voor zulke mensen zijn die zaligsprekingen en andere woorden als: "In de wereld zult gij verdrukking hebben; maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen" (Joh.16:33).

Nu volgt op deze vertroostende woorden het Hogepriesterlijke gebed, een bron van vertroosting voor de ware gelovigen, dat ellendige en arme volk, dat nòg in de wereld is overgebleven en op de naam des HEEREN zal vertrouwen (Zef.3:12). Hoe worden zij nu bijv. door het 3e vers van Joh.17 vertroost? Als zij te midden van de bestrijding van de vorst der duisternis, die hen wil wijsmaken, dat het alles bedrog bij hen is, waarbij hij hen wijst op hun vuile klederen, door de werking van de Heilige Geest dat leven ondervinden door gelovige uitgangen naar die biddende Hogepriester, die ze hebben leren kennen in de krachtadige roeping en die ze steeds leren kennen in weerwil van die moeilijkheden en onder die moeilijkheden. Dit al pleitende op de belofte, dat ze ook vervolgen zullen Hem te kennen. Dan zeggen ze wel eens: *"Heere, ik dacht dat al mijn pogingen om zalig te worden door U werden gewerkt, maar ik wilde niet zien dat het alles wettisch werken was dat voortkwam uit mijn verdorven natuur, zoals Uw Woord het zegt, dat "het bedenken van het vlees vijandschap is tegen U." Maar Gij hield niet op mij tegen te werken door Uw heilige Wet mij voor te houden, en mij te brengen tot de bron van al mijn verkeerdheid en mij verdraaidheid, namelijk, dat ik niet kon en ook niet wilde geloven. Dat ik ten enenmale blind was voor de dingen van Uw Koninkrijk, niet eens wist wat geloven nu eigenlijk was. Doch toen Gij mij alles had ontnomen en er niets meer was dan schuld en zonde, niets dan ongelof, toen behaagde het U mij Uzelf als een verzoend God in Christus de weg der zaligheid te openbaren en mij te roepen uit de duisternis tot Uw wonderbaar licht. Daarbij werkte Gij door de Heilige Geest in mij de gewilligheid om dat aan te nemen door een geschonken geloof en mij voor tijd en eeuwigheid aan U over te geven."* - Dan wordt de vrede gesmaakt, die alle verstand te boven gaat en wordt Gods Woord voor ons geopend, zodat we aanvankelijk wat zien van het onderscheid tussen de Wet en Evangelie. Bij dat alles worden we de goddelijke goedkeuring gewaar en het getuigenis van de Geest der waarheid, Die ons doet zien de dingen, die ons door God zijn geschonken. Dit is heel iets anders dan een rechtvaardiging in het geweten of een vrijspraak te ontvangen. Als een mens het Verbond heeft ingewilligd, Christus uit de hand van de Vader heeft aangenomen, dan is hij gerechtvaardigd. Als hem dit nu wordt bestreden, dan bepaalt de Heilige Geest hem bijv. bij Joh.1:12, om hem te doen zien dat hetgeen het door zijn bovennatuurlijke werking in de roeping is geschonken het rechtvaardigende geloof is. Dus het is zoals Luther het zei: alleen door het geloof (sola fide).

Dat geschonken geloof heeft, zoals Johannes zegt, "de getuigenis in zichzelf, omdat het de getuigenis gelooft, die God getuigd heeft van Zijn Zoon." Zo staat er ook in Joh.17:8: "De woorden, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven, en zij hebben ze ontvangen, en zij hebben waarlijk bekend, dat Ik van U uitgegaan ben, en hebben geloofd, dat Gij Mij gezonden hebt." Wat troostvol dit te lezen in felle bestrijdingen en dan in die woorden als in een spiegel te zien wat in het hart is gewerkt, hoe men God heeft leren kennen. Dan is de echo ervan in het hart bijv.: "Deze God is onze God, Hij zal ons geleiden tot de dood toe." Dan zegt men wel met Hizkia: "Heere, bij deze dingen **leeft** men, en in dit alles in het **leven** mijns geestes" (Jes.38:16).

Het is nu reeds afdoende uit de Schrift bewezen, dat er vóór de rechtvaardigmaking door het geloof geen leven kàn zijn. Doch in geen enkel hoofdstuk van de Heilige Schrift wordt dit duidelijker en uitvoeriger aangetoond dan in Johannes 6, vooral in de verzen 53 en 54: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: tenzij dat gij het

vlees van de Zoon des mensen eet en Zijn bloed drinkt, zo hebt gij geen leven in uzelf. Die Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven; en Ik zal hem opwekken ten uiterste dage." Aant. St.V: "Dat is: tenzij gij Mij gelooft, die Mijn Lichaam aan het kruis zal overgeven en Mijn bloed storten tot vergeving der zonden. Zie vers 35. Want Christus spreekt hier niet van het uiterlijke eten, dat in het Avondmaal geschiedt, alzo dat toen nog niet was ingesteld, maar van het geestelijke eten, dat is: Christus met waar geloof aannemen, en daardoor met Hem verenigd worden."

Dit zijn woorden uit de mond der waarheid, van de Waarheid zelf. Ze zijn eenvoudig en duidelijk, maar niet voor de natuurlijke mens. Dat onze eerste voorouders door het eten van de verboden vrucht, door de duivel te geloven, de dood over zich haalden is ook voor vlees en bloed niet te verstaan. In Gen.3:6 staat dat Eva zag dat die boom begerlijk was om verstandig te maken; en zij nam van zijn vrucht en at; en zij gaf ook haar man met haar, en hij at. Dus **zien, begeren, eten**. Jak.1:15: "De begerlijkheid ontvangen hebbende baart zonde; en de zonde voleindigd zijnde baart de dood." Doch in de krachtadige roeping, die gepaard gaat met de levendmaking of aanvankelijke wedergeboorte, gebeurt het tegenovergestelde. Daar krijgt de mens verlichte ogen van het verstand om te zien, dat het Woord vlees is geworden om Zich dieper te vernederen dan wij waren gevallen, om de dood te vernietigen en het leven te verdienen. Daardoor ontstaat dan niet alleen een gelovig begeren, maar ook een aannemen en eten, wat beide geloven betekent; of om het met onze Catechismus te zeggen "**kennen, toestemmen en vertrouwen** met een volle verzekerdheid." In het geloof immers is geen twijfel, doch wel in de mens die gelooft. Hoe zou er in het geloof twijfel kunnen zijn, als het een waar, zaligmakend geloof is, gewerkt door de Heilige Geest? Daar heeft Christus een gestalte in het hart gekregen. En al zou zo'n mens het niet durven uitspreken: "Christus, die ons leven is", toch ligt het in zijn hart, evenals de woorden van Gal.2:19 en 20.

NASCHRIFT: Uit het bovenstaande mag vooral niet de indruk worden gewekt, dat Willen Teellinck niet zuiver heeft geschreven over het rechtvaardigende geloof. Als voorbeeld daarvan diene hetgeen hij daarvan schrijft in zijn werk: "Adam, rechtschappen, wanschappen, herschappen", blz.363:

*"Het principale (voornamelijk) middel, waardoor men naar het beeld van God wordt vernieuwd, is het geloof, eigenlijk het ware, zaligmakende geloof; want dat is als de hand, waarmee wij Christus aangrijpen. Het is als het kanaal waardoor al die geestelijke gaven, die in Christus Jezus zijn, tot ons afvloeien. Ons allen geschiedt hierin naar ons geloof, geen geloof - geen beeld van God; klein geloof - klein beeld van God; groot geloof - een groot beeld van God. De vernieuwing naar het beeld van Christus is door de Geest van Christus; maar wij ontvangen de Geest niet, dan **door het geloof**, Gal.3:2. Verstaat de gevoelige werkingen van Christus' Geest. Het geloof is de moederdeugd, het is als het goddelijk penseel, waarmee de Geest van God het beeld van Christus wederom in onze ziel als 't ware trekt of schildert."*

Wat de bekering betreft, die aan het geloven voorafgaat, daarover schrijft Teellinck in "Toetssteen des Geloofs" het volgende:

"Zo moeten wij dit ook weten, dat ofschoon deze soort bekering, die wij betuigen dat de mens moet hebben zal hij in Christus kunnen geloven, geenszins genoegzaam is tot zaligheid, dat deze evenwel Gode zo aangenaam en behagelijk is, dat hij aan niemand de Heere Christus wil geven, dan die nu alreeds zo gezind is." - Dit wijkt stellig af van de leer der reformatie, doch Teellinck

noemde dit toch geen leven vóór de rechtvaardigmaking, want dan zou het "genoegzaam zijn geweest tot zaligheid."

De lezers, die in het bezit zijn van het kostelijke geschrift van de Italiaanse martelaar Aonio Paleario ^[4], waarvan in 1542 te Venetië naar schatting 40.000 exemplaren zijn verbrand, moeten de moeite maar eens nemen om het opnieuw te lezen. Ook daarin vinden we het **sola fide**, alleen door het geloof.

⁴[4] Het was in de tijd van Bastmeijer nog niet bekend dat dit werkje van Benedetto van Mantua was.

GEEN ENKELE RECHTE PREDIKING MEER?

Aanmerkingen op het antwoord dat L. Vroegindewey hierop geeft.

Als het de briefkaartschrijver over "leven vóór de rechtvaardigmaking" (zie Nr.15,'64, Geref. Weekblad) werkelijk ging om een antwoord op deze en de bovenvermelde vraag, waarover hij nu een brief schreef aan L. Vr.(zie Nr.34'65, Geref. Weekblad), dan had hij een andere weg bewandeld. Hij wist vooruit welk een antwoord hij zou krijgen; daarom ging het hem alleen om sensatie, meer om erover te kunnen praten en te debatteren dan om goddelijk licht in deze hoogst belangrijke zaken. Het is hieruit af te leiden, dat hij nog niet recht blind is geworden, Joh.9:41.

Over de vraag "leven vóór de rechtvaardigmaking" en het antwoord van L. Vr. schreef ik vorig jaar een brochure, die echter bij de kerkelijke uitgevers geen plaats kon vinden, doch nu toch verschijnt.

Allereerst dient te worden opgemerkt, dat de gewraakte woorden van wijlen J.P. Paauwe niet in Nr.4 van 1964, doch van 1965, blz.257 "Getuigenis der Waarheid" te vinden zijn. Omdat het erop volgende te belangrijk is om er niet bijgelezen te worden, volgt dat hier: *"En zolang dat onder en volk is, is het nog niet volkomen gedaan met zo'n volk. Gij vindt dat immers in de Schrift bevestigd? Er is een man, die worstelt om het behoud van Sodom en Gomorra; en dan daalt God zó laag af, dat Hij zegt: "Ik zal ze niet verderven als er tien rechtvaardigen worden gevonden ",(Gen.18). Is dat niet duidelijk: "Ik zal ze niet verderven om der tienens wil"? Deze steden zouden dan gespaard zijn gebleven."* Verder zegt J.P. Paauwe nog: *"God geeft het antwoord op elke vraag."*

Inderdaad gaat het niet om de volmaakte prediking, doch een prediker moet toch met Paulus kunnen zeggen: "Indien u iemand een Evangelie verkondigt buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt", Gal.1:9. Ja, hij moet daarvan het getuigenis van de Heilige Geest in zijn hart hebben. Doch ook het getuigenis van de ware gelovigen. In Joh.10:5 staat immers: **"Maar een vreemde zullen zij geenszins volgen, maar zullen van hem vlieden, overmits zij de stem des vreemden niet kennen."** De Heilige Geest paart zich aan Zijn eigen getuigenis in de mond van door God geroepen leraren en private personen, al zou het een straatveger zijn of een kind. Het kan echter ook zijn dat de woorden alle overeenkomen met Schrift en belijdenis, doch dat het licht van de kandelaar is genomen. Dan wordt echter veelal een halve waarheid verkondigd en dat is een hele leugen. Ook kan er een ban op een ingestelde kerk liggen, zoals dit het geval is met de Hervormde Kerk, die in 1815 de Koning der Kerk uitbande en daarin volhardde in 1834 door het afzetten van leraren, in strijd met Gods Woord. Dit was ook het geval in 1914 door de afzetting van J.P. Paauwe. Wie van de Geref. Bond heeft het voor hem opgenomen en openlijk zijn zijde gekozen door hem in hun plaats te laten optreden? Niemand, ook geen Vroegindewey! "Ziende op het gebod" was J.P. Paauwe "blind voor de uitkomst" en is nog velen tot eeuwige zegen geweest, ook nog na zijn dood door zijn uitgegeven preken. Hoevelen waren er niet, die onder overtuiging liepen en zochten naar de rechte prediking en op bijzondere wijze onder zijn prediking hebben geërgerd, voor wie het een steen des aanstoots was, Rom.9:32,33. Zij konden hun vermeende leven vóór de rechtvaardigmaking niet loslaten. Moge dit een waarschuwing zijn voor de briefschrijver Imanse en L. Vroegindewey. Als iemand dat vermeende leven niet prijs kan geven zet hij altijd weer een

nieuw lap op een oud kleed, waardoor de scheur erger wordt, bijv. door een ingebeelde rechtvaardigmaking of een verkeerd gebruikmaken van de beloften.

Welke predikant van de gereformeerde of de Lutherse gezindte zegt niet van zichzelf dat hij **de rechtvaardigmaking van een goddeloze** predikt? Het is echter de vraag wat men onder de rechtvaardigmaking en onder een goddeloze verstaat. Ging Vr., die toch rechtzinniger wil zijn dan het merendeel der Geref. Bonders, zijn leer eens toetsen aan Schrift en belijdenis, bij het licht van de Heilige Geest, dan zou hij er zeer zeker achter komen dat zijn prediking verwerpelijk en zeer bedrieglijk is. Bij dat licht zou hij opmerken dat de Heilige Geest er geen gebruik van kan maken evenmin als dat het geval was bij de Schriftgeleerden en Farizeeën, die zee en land afreisden om een Jodengenoot te maken, Matth.23:15. Leven vóór de rechtvaardigmaking, wat men ook een toevluchtnemend geloof noemt is in de hel uitgevonden. Dat het rechtvaardigende geloof toevluchtnemend is, is iets heel anders, doch deze dingen moet men niet met elkaar vereenzelvigen. Vr. en zovele anderen hebben dat ook onder de prediking van J.P. Paauwe wel aan gevoeld, doch gaan daar tegen beter weten overheen en verleiden zo zichzelf en anderen.

Luther, Zwingli en Calvijn waren het in de stukken, **die de zaligheid raken**, volkomen met elkaar eens. En wat belangrijker was, de Heilige Geest maakte en maakt nog gebruik van hun prediking, die, als men het maar krijgt te onderzoeken niet meer in de kerken wordt gehoord. Maar **de Kerk**, het overblijfsel, naar de verkiezing der genade, Rom.11:5, heeft de belofte dat zij bij deze leer zal blijven, gegrond als zij is op "het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen." Ef.2:20. Lees ook 1 Kor.3:10-23.

De Farizeeërs waren het ook in vele dingen eens met Christus' prediking, doch ze wilden de consequenties ervan niet aanvaarden. Daarom vroegen zij: "Zijn wij dan ook blind", Joh.9:40,41 of: "Hoe kan een mens geboren worden, nu oud zijnde", Joh.3:4. Nicodemus heeft echter zijn blindheid leren kennen en heeft de consequenties van het volgen van Christus aanvaard door met Jozef van Arimathea Christus te begraven. De massa van de Joden verdraaiden echter Christus' woorden tot hun eigen verderf, evenals Vr. dit doet met de woorden van J.P. Paauwe. Waar is een zinsnede te vinden en een der vele preken van P. waarin hij de rechte prediking aan zijn persoon of zijn leven heeft gebonden. Maar hij wist zeer goed, evenals Elia, dat hij een boodschap had aan ons volk, evenals de genezen bezetene in het land der Gardarenen een boodschap had aan zijn landgenoten. Een boodschap, die werd verstaan door het overblijfsel dat er nog in ons land was en is, in zoverre het ook zelf door de Heilige Geest werd onderwezen. Dat onderwijs is niet pluriform, doch overeenstemmend. Juist daardoor kon J.P.Paauwe rekenschap geven van hetgeen hij **getuigde** (Vr. schrijft "beweerde"), doch hij werd daarin bevestigd door wat aan anderen zowel levenden als gestorven was bekendgemaakt (o.a. aan Th. van der Groe). Met dit verschil, dat Th. van der Groe nog niet alleen stond en deze niet uit de kerk was gebannen.

Het is een grove leugen dat P. zou hebben beweerd dat **op de gehele wereld** geen rechte prediking meer is. Waar staat dat in zijn preken?!

De opdracht van de prediking "Gaaf dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heilige Geest, lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb", Matth.28:19, is een voortzetting van de moederbelofte in Gen.3:15: "Ik zal vijandschap zetten, enz." Dit ligt geheel in de hand

van de Heilige Geest waardoor de een zich verhardt en daarom verhard wordt en de ander het Evangelie geopenbaard wordt "in de kracht, in de Heilige Geest en in vele verzekerdheid", 1 Thess.1:5. Dit is ten nauwste verbonden aan de sleutelmacht, die aan de Kerk (de ware Christgelovigen) toevertrouwd is. (Zie vraag en antw.32 en Zondag 31 van de Heid. Catechismus). Waar Wet en Evangelie niet recht worden onderscheiden (en dat doet men in geen enkele Kerk meer in ons land) daar bedriegt men de mensen. De tekstverklaring in de preek kan uitnemend zijn, dikwijls gestolen goed, doch dan wordt in de toepassing en de praktijk (bijv. aan het ziekbed of op het kerkhof) alles weer krachteloos gemaakt. Op droggronden worden de mensen zalig gesproken en dat kan ook niet anders, omdat het licht niet schijnt en de Geest niet getuigt door een valse prediking.

Bovendien luidt de belofte in het volgende vers: "En ziet, Ik ben met **ulieden** al de dagen tot de voleindiging der wereld. Amen." De kanttekening op dit vers zegt: "Namelijk met u mijn discipelen, en al uw navolgers in Mijn gemeente; en dat naar Mijn godheid, majesteit, genade en Geest."

Zijn Gemeente is niet een ingestelde kerk, waar dan ook, maar de heilige vergadering der ware christengelovigen, al hun zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewassen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest, enz." Ned. Geloofsbelijdenis, art.27. En dan staat daar, gegrond op Gods Woord, uitdrukkelijk bij: "Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden of bepaald in een zekere plaats aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de gehele wereld." Als er nu bijv. in Delft maar twee of drie zijn, dan geldt die belofte daar alleen hen, omdat Christus daar alleen voor hen Zijn bloed heeft gestort en alleen zij in waarheid hebben geloofd, dat Hij van de Vader is uitgegaan, Joh.17. Daarom zegt Christus daarin ook, dat Hij niet voor de wereld bidt, vers 9. De geschiedenis van de Kerk leert dat ook, want op vele plaatsen waar de Apostelen het Evangelie hebben gebracht is het niet meer te vinden. De Heere heeft op vele plaatsen Zijn kandelaar weggenomen of het licht daarop geweerd. Toen de Joden Christus verwierpen heeft Hij hen ook verworpen om getuige en voorbeeld te zijn voor ons christenen, die Hem evenzeer hebben verworpen. De Heere had zich wel aan de ceremoniële eredienst verbonden, doch toen deze ophield ging deze belofte over naar de Nieuw Testamentische Kerk of gemeente, nl. de uitverkorenen uit Joden én heidenen (zie kanttekeningen op Jes.59:21). Dus geheel overeenkomende met de beloften aan Abraham: "In uw **Zaad** zullen gezegend worden alle volken der aarde" (Gen.22:18; 26:4; 28:14; Rom.9).

Jan alleman heeft het over de 7000 die in de tijd van Eli waren overgebleven. Natuurlijk beroept Vr. zich daar ook op, dat kan niet anders. Doch men geeft zich geen rekenschap hiervan. Elia was werkelijk alléén als profeet overgebleven in Israël. Maar die 7000 mensen waren zij, die de knieën niet voor Baäl buigen en komt men onder de ban, die op die kerk ligt. Men mag dan uit gewetensnood erg veel zeggen op de preekstoel, doch mag niets **doen** en heeft maar te gehoorzamen aan de reglementen van de kerk. J.P. Paauwe handhaafde de rechten van de kerkenraad en werd afgezet. Zijn zaak was die van de gehele orthodoxie in de kerk. Tijdens het proces werd hij en zijn zaak door verschillende predikanten in het nagebed opgedragen, doch zodra de afzetting definitief was heeft men niets meer vernomen. Wijlen Kievit heeft het nog wel voor J.P. Paauwe opgenomen op een kerkelijke vergadering en gezegd "en wat doen wij?" Maar later ontvaardde dit in een felle aanklacht tegen J.P. Paauwe ook weer in betrekking tot

"leven vóór de rechtvaardigmaking." Dus enkel Baäldienst, buigen voor de goden van de eeuw, doen alsof men wedergeboren is, evenals volleerde toneelspelers.

Is Vroegindewey nu zo'n vreemdeling in kerkelijk Jeruzalem, dat hij niet weet, dat omstreeks 100 jaar geleden tot J.P. Paauwe werd bekeerd het overblijfsel toen nog meer mensen telde als nu zichtbaar is. Op enkele plaatsen nog predikanten die zuiver predikten, doch dat werd allengs minder. Men kwam niet meer te kerk en kwam in gezelschappen bijeen, wat niet ongezegd bleef, of las thuis een preek van een oude schrijver, wat ook velen tot zegen was. De preken, die J.P. Paauwe vóór 1911 hield zijn niet zo zuiver als de latere, toen hij door veel tegenspraak werd gedreven tot het onderzoek van de geschriften der reformatoren. Maar toch staan in die preken de allerbelangrijkste dingen, die niet gevonden worden in de prediking van deze eeuw. Men doet zeer rechtzinnige uitdrukkingen, doch is in de grond een Remonstrant of Rooms. Dat "Christus alles is en in allen" daar wil men niets van weten. Een nu plaatselijke collega van Vr. voegde mij onlangs toe: "Jullie leren: **alles of niets** en willen niets van een **toevluchtnemend geloof** weten." 'k Heb hem toen ongeveer geantwoord, dat "alles of niets" de leer van de Heilige Schrift is en dat daarin een geloof beschreven is dat wel toevluchtnemend is, maar dat tòch alles in Christus heeft. Wijlen Kievit heeft bij de rechtervleugel van de Geref. Bond nog wel enige invloed, veel meer dan onze formulieren van enigheid en de liturgische formulieren, of beter gezegd: Gods onbedriegelijke Woord. Men zakt hoe langer hoe meer af naar de leer van Barth en de theologie van de Geref. Kerken. Het merendeel van hen die in de laatste tientallen jaren tot het geloof kwamen werden buiten de levende prediking om krachtdadige geroepen. Werd er maar recht geleerd wat de krachtdadige, onwederstandelijke roeping is, dan werd ook de leer van de Doop verstaan. Ik raad de lezers ten zeerste aan het onlangs in pocketuitgave verschenen boekje van Luther over "de Babylonische gevangenschap van de kerk", Boektreeks nr.11 eens te lezen, daarin wordt de Doop recht verklaard, doch men verstaat Luther en de andere reformatoren niet meer, anders zou men ook zo prediken. De doop en de prediking zijn onafscheidelijk aan elkaar verbonden, doch bij een valse prediking is de Doop waardeloos, omdat deze dan die valse prediking verzegelt. Daarom wordt in onze belijdenis (art.28) niet alleen gezegd, dat niemand zich op zichzelf mag houden, maar ook dat men zich heeft af te scheiden van degenen die niet van de Kerk zijn. En als men dat **in de vreze Gods doet**, dan krijgt men er wel "een Emmaüsganger bij", zegt Dr. Kohlbrugge. Zo wordt dan de Kerk onderhouden "in de enigheid van het ware geloof." Heel anders als wat men nastreeft in de oecumenische bewegingen. Zo onderhoudt de Heere Zijn Kerk als die in groot verval is, of beter gezegd "overgebleven is als een hutje in de komkommerhof." Zo sticht God nooit een nieuwe Kerk, maar het is steeds een voortzetting vanaf het paradijs en hetzelfde Evangelie van Gen.3:15, doch nu in vervulling, toen in belofte.

Er staat nergens in de Bijbel dat God altijd zijn 7000 in de wereld heeft gehad. Maar wel dat het een klein kuddeke is, een grote minderheid, en ook dat zij de knieën niet voor Baäl buigt. Denk aan Daniël, aan sadrach, Mesach en Abednego, aan zovele martelaren en zie voor uzelf toe dat ge het gouden beeld en de antichrist niet aanbidt, want men zal zeggen: "Zie hier is de Christus, of zie, Hij is daar", d.w.z. zie hier is de rechte prediking of zie daar. En dan volgt erop: "Geloof het niet. Want er zullen valse christenen en valse profeten opstaan, en zullen tekenen en wonderen doen om te verleiden", wat nu reeds alom geschiedt door schijnbekeringsen en schijngezangen,

"indien het mogelijk ware ook de uitverkorenen",- doch dat kan niet, omdat "niemand hen kan rukken uit de handen van de Vader en de Zoon", Joh.10:28,29.

"houdt Christus Zijne Kerk in stand,
Zo mag de hel vrij woeden.
Gezeten aan Gods rechterhand,
Kan Hij haar wel behoeden."

Neen, Vroegindewey, de Heere Heeft Elia in zijn wat u "een moedeloze bui" noemt "niet goed op de vingers getikt", in de verste verte niet. Was het van de Heere Jezus een moedeloze bui toen Hij uitsprak "Jeruzalem, Jeruzalem, gij die de profeten doodt, en stenigt, die tot u gezonden zijn, hoe menigmaal heb ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkerwijs een hen haar kiekens bijeenvergadert, onder de vleugelen, en gijlieden hebt niet gewild. Zie uw huis wordt u woest gelaten", Matth.23:37,38. Immers neen! Zoals Christus aan het kruis werd getroost door de bekering van de moordenaar en in Getsémane versterkt werd door een engel, zo werd Elia getroost door de verrassende mededeling, dat er nog 7000 waren overgebleven, die de knieën niet hadden gebogen voor Baäl en hem met hun mond niet hadden gekust. Hij had dus niet voor niets geijverd voor de HEERE, de God der heirscharen, hij had zelfs grote zegen gehad op zijn werk. Dat had hij niet verwacht; wat een verwondering en aanbidding zal er bij hem geweest zijn! Staat er niet in Dan.12:3: "De leraars, zullen blinken als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk?" Hoe geheel anders zal het zijn te denken dat men zeer geijverd heeft voor de Heere en te moeten horen: "Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij, gij die de ongerechtigheid werkt", Matth.7:22,23. Maar nog vreselijker zal het zijn, een hel in de hel als men door de naaste gewaarschuwd is en deze roepstem in de wind heeft geslagen. Het heeft de Geref. Bondspredikanten niet aan waarschuwingen ontbroken, zij zijn meer gewaarschuwd dan de nadere modaliteiten in de Herv. Kerk en de predikanten in de andere kerken. Velen kwamen dikwijls te Utrecht onder de prediking van J.P. Paauwe, anderen lezen of kregen ter lezing de preken van Paauwe. Er zijn er ook die door de ouders gewaarschuwd zijn. Mogelijk zijn er, die de prediking van Paauwe vergeleken hebben met de uitspraken van de Heilige Schrift er niets hebben gevonden dat er tegen in druiste, maar de eer van de mensen stelden boven de ere Gods. Anderen wellicht, die niet de moed kunnen opbrengen te bekennen dat ze nog niet wedergeboren zijn en eigenlijk vreemdelingen zijn in de dingen van Gods Koninkrijk. Doch onder dat alles en niettegenstaande dat alles gaat men maar door in twijfel en onzekerheid, niet blind genoeg om zich door God te laten bearbeiten, met het resultaat zichzelf en de naasten te bedriegen. En wat nog erger is, daar eenmaal rekenschap van te moeten geven.

Dat het **vrome ik** het voornaamste werd in de godsdienst der Joden is wel erg vaag, ja eigenlijk onjuist als Paulus ten voorbeeld wordt gesteld. Hij was iemand als de rijke jongeling, die door Jezus werd bemind. Zoals iedereen zocht Paulus zijn zaligheid in en door zichzelf, wat ook zij doen die hun leven staande zoeken te houden zonder door het geloof gerechtvaardigd te zijn. Paulus' leven was God een dienst te bewijzen door die verachte leraar uit Nazareth, die zich voor de Messias uitgaf in zijn discipelen te volgen. Hij meende op te moeten komen voor de Joodse kerkstaat, waarvan de wegnemen door Jezus was aangekondigd. Zó nu vervolgt Vroegindewey Christus in het bestrijden van een door God gezonden leraar en het opkomen voor de Nederlandse

kerkstaat, die al jaren lang door verschillende Godsgezanten is aangezegd, dat de Heere de kandelaar van haar zal wegnemen, als zij zich niet bekeert. Wat baat het hier moedwillig de ogen voor te sluiten, als men met een onsamenhangende woordenvloed hiertegen protesteert en zichzelf wijsmaakt dat de waarheid nog verkondigd wordt. De oordelen voltrekken zich. Zoals die in de gescheiden kerken duidelijk zichtbaar zijn, zo is dit ook het geval met de zeer heterogene Geref. Bond, waartegen Vr. zelf getuigd, doch zichzelf voorbijziet. Hij wil zich beslist niet confronteren met de waarheid, die hem veroordeelt in zijn zielsverwoestend en Godonterend drijven.

Hoe dwaas is het om te schrijven, dat het met de bestaande kerk of kerken nooit voor goed uit is, omdat het Gods Kerk is, vanwege de 7000. Zijn de woorden van Rom.11:20-22 niet in vervulling gegaan over zeer vele gemeenten in het nabije Oosten, dat zij afgehouden zouden worden als zij niet in de goedertierenheid van God gebleven? Lees ook de bedreiging van de gemeente van Sardis, Openb.3. Hier waren er geen 7000,- doch "slechts de weinige namen, die hunne klederen niet bevlekt hadden."

Een godvruchtige Utrechtse predikant, Petrus Laan, een opvolger van Lodensteijn zegt in een biddagspreek over Ezech.9:3a: *"Wij mogen uit het blijven en heengaan van des Heeren heerlijkheid, de weg die Hij voormaals gehouden heeft, wel in acht nemen, opdat we daaruit tot ons voordeel wijs worden. Zo blijkt ons: 1. Dat God van een volk, dat Hij boven anderen verkoren heeft, om al Zijn heerlijkheid onder hen ten toon te stellen, echter geheel en al kan afscheiden. 2. We zien daar benevens, dat Hij zulks uit overwicht van Zijn goedheid trapsgewijze doet. 3. Uit dien hoofde dat als de Heere zich merkkelijk begint te onttrekken, men daaruit moet besluiten dat het gehele vertrek voor de deur staat, tenzij het door bekering worde voorkomen."* Even verder vinden we het volgende: *"Denk niet dat ik teveel zegt, mijn vrienden, als ik zeg dat God aan het wijken is, ja al tot op de dorpel, dat is reeds zeer ver geweken. Bedrieg u niet met die belofte, Matth.28:20: "Ik ben met ulieden alle de dagen tot de voleindiging der wereld." Deze belofte raakt de Kerk in het algemeen, maar niet die of gene kerk in het bijzonder. Het heeft er mee kunnen bestaan, dat de Heere de kerk van Azië en meer andere heeft verlaten en nog in de verleden eeuw die talrijke kerk in Frankrijk, daar over de 600.000 lidmaten werden geteld."* De bekende Jac. Fruijtier, die omstreeks 1700 predikanten was te Rotterdam zegt in zijn samenspraak over "Sions Worstelingen" in antwoord op de mogelijkheden die "Nathanaël" naar voren bracht dat God Nederland nog zou sparen, bij monde van "Godsvrucht": *"Nathanaël, het is niet ongeoorloofd al deze beweegredenen in vurige en gelovige gebeden God voor te dragen, en wie weet of de Heere zich nog niet zal laten verbidden"* (dit was, let wel, in 1713, we zijn nu 252 jaar verder!). "Maar het zou echter wel kunnen wezen, dat de Heere op al het door u genoemde geen acht sloeg; want Hij zal en kan wel zorgen voor de eer van Zijn naam door wegen die voor ons verborgen zijn. Al deze zaken zijn meer voorgevallen als God Zijn kandelaar van plaats heeft gelieven te veranderen en een volk, dat daarbij had gewoond, en scheidsbrief heeft gegeven. Wanneer de maat der zonden van een volk vol is, wordt God geëerd en groot gemaakt door de uitoefening van recht." Wat Lodensteijn hierover schreef in het einde van zijn "Beschouwing van Zion", ook een samenspraak, wil ik in een volgend nummer van "Getuigenis der Waarheid" opnemen ^{5[5]}. Witsius, Willem Teellinck en Th. van der Groe hebben allen in dezelfde geest spoken. Nederland is wel veel en ernstig gewaarschuwd door hen en nu in de eerste helft van de 20e eeuw ook door Pauwe, die

^{5[5]} Zie naschrift op blz.31.

nog meer dan de bovengenoemden is terug mogen keren tot de leer der reformatoren, die Nederland zo schromelijk heeft verlaten. Maar daardoor is het oordeel niet weggenomen, dat is doorgestaan, ook in de kring die zich om Paauwe vormde; niet het minst vanwege de onbekeerlijkheid en ondankbaarheid dat we dát nog hebben gehad.

Dat de reformatoren altijd zouden hebben gesteld dat de ware kerk in de Roomse kerk was, in de vorm van de Doop, stelt Vr. wel vast, doch is geheel onjuist. De reformatoren maakten de Doop nooit los van het Woord en het gelovig omhelzen daarvan. Ik Verwijs weer naar Luther's "Babylonische gevangenschap" en wil maar een klein stukje eruit overnemen: *"Niet het sacrament, maar het geloof bij het sacrament behorende, rechtvaardigt. Zo heeft ook de besnijdenis Abraham en zijn zaad niet gerechtoordigd, en nochtans noemt de Apostel haar een zegel van de gerechtigheid des geloofs. Omdat immers het geloof aan de belofte, met welke de besnijdenis was verbonden, rechtvaardigde en dát vervulde wat de besnijdenis betekende. Het geloof toch was "de besnijdenis van de voorhuid des harten in de geest", die afgebeeld werd door de besnijdenis des vleses in de letter. Zo ook rechtvaardigde Abels offer hem in het geheel niet, maar zijn geloof, waarmee hij zich God geheel tot zijn dienst wijdde, hetwelk het uitwendige offer (dat hij bracht) afbeeldde.*

Juist zó rechtvaardigt de Doop niemand, noch ook is hij iemand tot voordeel, maar het geloof aan het woord der belofte, waarvan de Doop toegevoegd wordt; immers dit geloof rechtvaardigt en brengt tot vervulling datgene waarvan de Doop het teken is."

Deze leer nu is Nederland kwijtgeraakt, ze wordt in de kerken niet meer gehoord en ook door Vroegindewey niet gebracht en...dat kan ook niet, zolang hij de waarheid blijft tegenspreken. 't Zal hem niets helpen het te schuiven op het karakter van Paauwe. Evenmin dat de gezinnen opgroeien in de vervreemding van de Doop en Avondmaal en van de bediening van het Woord. Zeker is dat heel erg, maar nog erger is voor eeuwig bedrogen te worden onder de valse prediking; daardoor wordt het geweten het zwijgen opgelegd.

Zoals opgemerkt, de prediking van Paauwe en die van de voorvaderen, vooral de Schotse schrijvers, ook van Dr. Kolhbrugge, brengt nòg mensen tot de besnijdenis der harten tot de betekende zaak van de Heilige Doop. De Heere hecht daar Zijn zegel nog aan door die nalezingen. Doch juist die mensen, ja die alleen voelen recht het gemis van de sacramenten en dat zij daar mede schuld aan hebben. Juist bij hèn begint het oordeel!

Van harte hoop ik, dat deze opmerkingen in de eerste plaats Vroegindewey en de heer Imanse, maar ook vele anderen tot nadenken en onderzoek mogen brengen, vooral tot zelfonderzoek, dat we allen zo broodnodig hebben.

's-Gravenhage, september 1965.
D.J.Bastmeijer

NASCHRIFT

Het oktobernummer van "Getuigenis der Waarheid" bevat naast de slotbladzijden van "De Beschouwing van Zion" door Lodensteijn over het wegnemen van de

kandelaar, een preek van Paauwe over Joh.3:17, Hierin komt zeer duidelijk uit hoe en waardoor een mens wordt behouden, terwijl ook de dwaalwegen worden aangewezen.

Voor niet-abonnees is het te bestellen door f 0,45 tot storten op postrekening 52 72 12 van "Administrateur van Getuigenis der Waarheid" te 's-Gravenhage.

Joh.1:12: "Zovelen Hem aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn naam geloven."

Deze plaats is ook als een grote ijzeren hamer waarmee de gehele vrije wil vermorzeld en tot stof geslagen wordt, gelijk ook het gehele Evangelie van Johannes is, nochtans wordt zij bijgebracht voor de vrije wil. Doch laat ons dezelve eens wel aanmerken. Johannes spreekt hier niet van enige werken der mensen, grote of klein, maar hij spreekt hier van de wedergeboorte of van de vernieuwing en verandering van de oude mens, die een knecht is van de duivel, in de nieuwe mens die en kind is van God. In deze wedergeboorte gedraagt de mens zich **mere passivo**, dat is geheel lijdelijk. Hij doet niet, maar het wordt aan hem gedaan, hij lijdt (ondergaat) Gods werk en wordt geheel wat anders. Johannes spreekt hier van **worden**, want hij zegt: "**kinderen Gods te worden**", namelijk door de kracht van de vrije wil, die ons ingeplant en aangeboren is."

Johannes wil dit zeggen: dat Christus in de wereld komende en gepredikt zijnde door het Evangelie, waardoor de genade is aangeboden en gene van onze werken gevorderd worden, God alle mensen macht gegeven heeft (hetwelk voorwaar een heerlijke, grote genade is) kinderen Gods te worden, zo zij willen geloven. Maar aangaande **dit willen** en **dit geloven** in Zijn naam, gelijkerwijs de vrije wil nooit daarvan geweten heeft, ja er nooit een gedachte van gehad heeft, also kan hij het veel minder doen door eigen krachten. Want hoe zou het verstand dat denken in de zin krijgen, dat het geloof in de Zoon van God en de Zoon des mensen, alleen nodig zou zijn tot zaligheid. Omdat nog heden de mens met al zijn best verstand, dat niet kan begrijpen noch geloven (al ware het dat de gehele Schrift het riep en anders niet getuigde), dat er zodanige persoon is, die tezamen God en mens is. Veeleer wordt hij hieraan geërgerd zoals Paulus getuigt in 1 Kor.1. Zover is het er vandaan dat hij zou willen of kunnen geloven.

Johannes verkondigt dan en prijst en rijke, heerlijke genade van Gods Koninkrijk, die door het Evangelie de wereld wordt aangeboden; maar niet de krachten van de vrije wil, meteen te kennen gevend hoe weinigen er zijn die dezelve ontvangen. De vrije wil namelijk strijd daartegen, die geen andere kracht heeft (daar de satan over hem heerst), dan dat hij de Heilige Geest en de genade, waardoor alleen de Wet vervuld wordt, veracht en verwerpt. Zulk eens schone kracht heeft hij om de Wet te vervullen.

(Luther over de "Knechtelijke wil")

Bijlage 1 bij deze brochure, citaten uit 'Het Gereformeerd Weekblad', geschreven door L. Vroegindewey

LEVEN VOOR DE RECHTVAARDIGMAKING

Gisteravond laat vond ik de briefkaart in de bus en hij luidt aldus: "Daar in ongeveer een maand geleden een brief toegestuurd heb, met twee boekjes welke ik ook toegestuurd kreeg, bevattende de zaak van leven voor de rechtvaardigmaking, vraag ik u beleefd of u deze van plan bent te behandelen in uw weekblad, omdat ik ook in het onzekere verkeer in deze zaak. En daar deze (kleine) boekjes nog al rondgestrooid worden in het land, vind ik het de moeite waard, om tegen deze lasterlijke taal ons te verdedigen. Misschien ben ik wat voorbarig met deze kaart u te sturen, daar er mogelijk nog brieven liggen, die voor de mijne gaan. Dan excuus."

Dit was het. Het excuus wordt graag aangenomen. Maar verder is het voor mij wel moeilijk op alles wat geschreven wordt in te gaan. Naar het licht, dat ik heb houd ik mij zoveel mogelijk aan Gods Woord, de belijdenis en de oudvaders en betrek zo weinig mogelijk anderen in mijn uiteenzettingen, zeker niet om ze uit te schelden voor een prediker vol eigengerechtigheid of zo iets. Ik denk inderdaad, dat ik erg veel eigengerechtigheid en onwetendheid bezit, maar zou een ander dat dan niet van zichzelf moeten denken? Ik verbaas mij ook wel eens over het begrip en de zee van misverstanden, als deze of gene de moeite neemt om mijn pennevruchten te bespreken, maar wat is daar aan te doen? Ik denk maar dat het wel aan mij zal liggen, hoewel ik soms denk, dat ik bij anderen ook wel wat eigengerechtigheid, doordraverij, ongeestelijke ijver, onkunde in de voornaamste zaken, enz. opmerk. Maar ik zal het wel mishebben.

Wat nu de aangesneden zaak betreft, daarover wil ik wel een paar opmerkingen maken. Ook is het mogelijk, dat ik het zakelijk later nog eens nauwkeurig uit de toegezonden geschriften tracht op te vissen. Maar dan moet men geduld met mij hebben.

Als echter mijn briefkaartschrijver, wat de hoofdzaak betreft in het onzekere verkeert, wil ik wel proberen hem op het rechte spoor te helpen. Ik zou hem al direct dit willen zeggen, dat het niet de hoofdzaak is of men een rechte beschouwing over deze dingen heeft, maar wel of men het leven deelachtig is. Wie heeft deel aan het leven, het eeuwige leven nl.? De Schrift zegt: "Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem" (Johannes 3:36). Hier staat geen woord over de rechtvaardigmaking. Maar gaat deze misschien aan het geloof in Christus vooraf? Dat zal wel niemand stellen. Immers, wie worden gerechtvaardigd? Met deze vraag zitten we midden in de zaken. Als ik nu echter een uitputtende verhandeling wilde schrijven, moest ik eerst een nauwkeurige omschrijving geven, van de woorden, die ik gebruikte: leven, rechtvaardigmaking, geloof. Er worden soms hele boekjes vol geschreven zonden die nauwkeurige omschrijvingen en dan weet men tenslotte niet, waar men het nu eigenlijk over heeft. Ik kan helaas niet elk woord voldoende omschrijven, maar zal toch proberen misverstanden te voorkomen. Als ik hoor spreken over "geen leven voor de rechtvaardigmaking", denk ik aan de rechtvaardiging van de gelovige, de rechtvaardiging uit en door het geloof. God spreekt in de hemel een vonnis uit over de

mens, die door een waar geloof Christus is ingelijfd. Het geloof en de inlijving is dus eerst. Hoe sterk moet nu dit geloof zijn? Over trap of mate van het geloof spreekt de Schrift niet. Ook klein-gelovigen zijn gelovigen. Wel gaat er een openbaring van Christus aan het geloof vooraf. Maar wat is dit: openbaring van Christus? Velen spreken of schrijven daarover zonder goed aan te geven, waar deze openbaring in bestaat. Zij zouden het er ook niet gemakkelijk mee hebben, want dit is een tere zaak.

Hoe komt het levende geloof in de ziel, dat Christus omhelst? Is dit direct een duidelijke en krachtige omhelzing of is er ook een klein begin van? En als het levende geloof er is, in welke mate ook, is er dan leven? Zeker, zal iemand zeggen, maar is er dan, vraag ik, zekerheid van leven of van geloof? Men springt soms veel te wild om met tere zaken. In elk geval zijn we nu wel zover, dat het leven altijd aan de rechtvaardigmaking voorafgaat, als ik dat woord in bovengenoemde zin mag nemen, van vrijspraak. Dit is nog niet direct vrijspraak in de consciëntie. Als men dat bedoelt, ligt het leven nog meer vóór de rechtvaardigmaking. Daar is immers eerst een uitspraak Gods in de hemel, waar de mens niet bij is met zijn bewustzijn; zodra de zondaar Christus omhelst, spreekt God hem vrij, op grond van de gerechtigheid van Christus.

Ik houd me hier aan Calvijn, die leert, dat geen enkele weldaad van Christus ons ten goede kan komen, voordat wij met Hem door een waar geloof verenigd zijn. Brakel omschrijft deze zaak als volgt: *"Rechtvaardigen is een genadewerk van God, als rechtvaardige Rechter, de uitverkorenen om de gerechtigheid van Christus de Borg, hun van God toegerekend, en van hen door het geloof aangenomen, vrijsprekende van schuld en straf, en hen verklarende erfgenamen des eeuwige levens."*

Dus ook hier eerst het geloof en dan de rechtvaardiging. Maar komt dit zo ineens? Wordt een mens op een goede dag wakker, wordt Christus hem dan geopenbaard, neemt hij de Verlosser aan, wordt hij in de hemel vrijgesproken en geeft God hem bericht over deze vrijspraak alles binnen half uur. Mij dunkt dat is de gewone weg niet. En nu zou ik haast zeggen tot al mijn lezers: als u wat goeds wilt leren hierover en niet in de war raken, luister dan niet naar allerlei kreten, die in deze tijd weerklinken. De man, die mij tot dit artikel bracht, heeft patroons, *"die hem steeds aanzeggen, dat er geen waarheid meer gepreekt wordt, omdat ze allemaal leven of wedergeboorte voor de Rechtvaardigmaking preken, wat volgens hun zeggen onschriftuurlijk is en door niet één oude schrijver geleerd wordt."*

Mijn vraag is: is dit nu zo of zijn deze mensen die dit leerden en nu nog leren, pertinent fout?

Ik antwoord hem: zij zijn pertinent fout. De oude schrijvers wisten allen, dat de wedergeboorte en het geloof aan de rechtvaardiging vooraf gaat. Laat mij daar wat voorbeelden van bij mogen brengen. Daar is Calvijn. Voor hem is er eerst de wedergeboorte. Let wel, ik trek een paar grote lijnen. Niemand hoeft mij te vertellen, dat Calvijn op tweeërlei wijze over de wedergeboorte sprak. Maar ik zal u de man zelf laten horen of nog eens laten horen. Eerst dus de wedergeboorte, waaruit het geloof voortkomt. Bij Johannes 1:13 tekent onze Reformator aan: *"Hieruit volgt ten eerste dat het geloof uit ons niet voortspriet, maar een vrucht is der geestelijke wedergeboorte. Want de Evangelist zegt, dat niemand geloven kan, dan die uit God geboren is. Zo is dan het geloof een hemelse gave. Ten andere leert ons deze plaats, dat het geloof geen koele en blote kennis is aangezien niemand geloven kan, dan die door de Geest Gods vernieuwd is. Nochtans schijnt de Evangelist averechts te doen als hij de wedergeboorte voor het geloof stelt, daar ze toch veel meer*

een werk des geloofs is, en daarom na het geloof volgt. Ik antwoord, dat het beide zeer wel accordeert. Want door het geloof ontvangen wij het onvergankelijk zaad, waardoor wij tot een nieuw en Goddelijk leven herboren worden; en nochtans is nu het geloof zelf een werk van de Heilige Geest, dewelke niet dan in de kinderen Gods woont. Zo is dan het geloof, achtervolgens de verscheidene opzichten, Ten eerste een deel onzer wedergeboorte en een ingang in het Koninkrijk Gods, opdat Hij ons onder zijn kinderen telle. Want dat de Geest onze harten verlicht behoort al tot onze vernieuwing. **Zodat het geloof uit de wedergeboorte, als uit een fontein vloeiende is.** Maar ten andere, nadien wij door hetzelfde geloof Christus ontvangen, die ons door zijn Geest heiligt, daarom wordt het een beginsel onzer aanneming tot kinderen genoemd. Doch men kan nog een ander onderscheid bij brengen, hetwelk klaarder en lichter is. Want als ons God het geloof inblaast, zo wederbaart Hij ons heimelijk, door een verborgen en ons onbekende manier. Maar als ons nu het geloof is geschonken, zo nemen wij aan met een levendig gevoelen der consciëntie, niet alleen de genade der aanneming, maar ook de nieuwhed des levens, en alle andere gaven des Heiligen Geestes. Want aangezien het geloof, gelijk gezegd is, Christus aanneemt, zo leidt het ons, zo te zeggen, in het bezit aller zijner goederen. Daarom zoveel ons gevoelen aangaat, zo beginnen wij niet eer kinderen Gods te worden, voordat wij geloven. Nademaal nu de erfenis des eeuwigen levens een vrucht der aanneming is, zo zien wij dat de Evangelist aan de genade van Christus alleen onze ganse zaligheid toeschrijft. En voorwaar, wanneer de mensen zichzelf nauw willen onderzoeken, zo zullen zij in zich niets bevinden, dat aan kinderen Gods betaamt, dan alleen wat hen Christus gegeven heeft." Dat is Calvijn. Eerst Christus door het geloof aangenomen, welk geloof uit de wedergeboorte voortvloeit en daarna de weldaden, waaronder de rechtvaardigmaking.

Gaat er nu nog iets aan de wedergeboorte vooraf? Volgens Calvijn wel, namelijk de bekering. Bij Handelingen 20:21 merkt Calvijn op, dat de boete of bekering niet een deel is van het geloof. De Apostel noemt de bekering tot God eerst en daar na het geloof in Jezus Christus¹. Waarom doet hij dat? Calvijn zegt: "**Omdat het begin van de boete of bekering een voorbereiding is tot het geloof.**" Weliswaar gaat niet de hele bekering aan het geloof vooraf, maar wel een deel, terwijl een ander deel op het geloof volgt.

Waarin bestaat dat deel der bekering, dat begin, dat aan het geloof voorafgaat? Dat bestaat in een mishagen aan onszelf, geboren uit de vrees voor het oordeel Gods, dat ons aandrijft om het middel tegen onze boze kwalen te zoeken.

Deze volgorde vindt men bij de oude schrijvers: bekering - wedergeboorte - geloof - rechtvaardigmaking. Men leze de "Viervoudige staat" van Boston. Wat een uitvoerige bespreking van de weg, waarlangs de mens met zijn doodstaat bekend gemaakt wordt: de afsnijdende weg. Wat is het einde van die weg? "*De Geest van God ontdekt overtuigende aan de zondaar het uitsterste onvermogen om enig ding te doen, dat goed is. En dus sterft hij (Romeinen 7:9). Die stem slaat krachtig door zijn ziel: Hoe kunt gij geloven? (Johannes 5:44). Gij kunt niet meer geloven dan dat gij uw hand tot de hemel zoudt strekken en Christus van daar nederbrengen. En dus ziet hij ten laatste, dat hij zichzelf niet kan helpen door werken noch door geloven. En niet meer hebbende om te blijven hangen aan de oude stam, valt hij af. En terwijl hij dus in verlegenheid is, ziende zichzelf waarschijnlijk weggevoagd te zullen worden met de vloed van Gods toorn; en nochtans onmachtig om zoveel als zijn hand uit te steken om een tak aan te grijpen van de Boom des levens, groeiende aan de zijde der rivier, wordt hij opgenomen en ingeënt in de ware wijnstok, de Heere Jezus Christus, hem gevende de Geest des geloofs.*"

Hier is dus een oude schrijver, die een groot werk Gods telt voor de rechtvaardigmaking. Daarop volgt de gave des geloofs, dus de wedergeboorte of

inwendige roeping waarmee het verstand verlicht wordt om Christus te zien en in het hart overgebogen om Hem aan te nemen. Volgens Boston grijpt eerst de Christus de zondaar vast en dan omgekeerd de zondaar Christus. Pas daarna, als één van de weldaden beschrijft Boston de rechtvaardigmaking. Het leven in Christus is vóór de weldaad van de rechtvaardiging.

Wie heeft dat gezegd, dat geen van de oude schrijvers dit leren?

We nemen nog een kijkje bij Brakel. Hij stelt de vraag hoe wij tot de rechtvaardigmaking in onze consciëntie moeten komen? Zijn antwoord is: "*Tracht eerst naar een inzicht in uw zondig hart en van de zondige uitgangen des harten.*" Overdenk uw verdoemelijkheid en heb een droefheid over uw zondige verdoemelijke staat. Het gaat niet om trap en mate, wel om het wezenlijke: walg van je zelf, de ganse naaktheid van je leven. Dit mishagen het verstandige zien, dat men verdoemelijk is, is nodig. Dit noemde Calvijn de bekering die aan het geloof voorafgaat. "*Allen die tot de rechtvaardigmaking begeren te komen moeten vooraf trachten naar een gezicht en een gevoel van de ellende.*" Brakel haalt Handelingen 2:37 aan en Lucas 18:23, Handelingen 16:29.

"Die nooit van deze bovengestelde gestalten, de een of andere geweten heeft en die deze nooit hartelijk en bijblijvende, totdat hij tot geloof in Christus en de rechtvaardigmaking kwam, enigszins gehad heeft, en zich evenwel voor gerechtvaardigd houdt, bedriegt zichzelf."

"Maar dan", vervolgt Brakel, "*komt het ingeleid worden in Christus. De mens vindt Christus. Hij ziet en erkent, dat hem de gerechtigheid in Christus aangeboden wordt en begerig gemaakt zijnde, neemt hij toevlucht tot Hem en neemt Hem vervolgens aan tot zijn rechtvaardigheid.*" Dit is de orde van Brakel. Eerst de bekering, die aan het geloof voorafgaat. Is dit leven? Neen, zegt Brakel. Hij stelt geen leven voor de wedergeboorte, die het geloof voortbrengt. Maar dan begint de mens Christus te zien, naar Hem te verlangen, meer in Hem te zien, Hem te zoeken met verlangen. De Heere beantwoordt dat zoeken, zodat de mens zich gerechtvaardigd de vindt.

Dit zijn de grote lijnen bij alle oude schrijvers. De overgang in Christus en dus de uitgang uit de staat der natuur en der overtuiging is het grote voor hen. Maar zij geloven ook wel, dat er een weinig leven aan de wedergeboorte, aan de omhelzing van Christus in alle duidelijkheid vooraf gaat. De oude schrijvers leren: bekering, openbaring van Christus, geloof, rechtvaardigmaking, bekering. Er gaat bij hen heel wat, en ook leven, aan de rechtvaardigmaking vooraf. Het geloof in Christus, dat is alles, klein geloof of groot geloof.

L.Vroegindewey te Delft
uit: "Gereformeerd weekblad" Uitgave van J.Bout Huizen (NH).

Bijlage 2 bij deze brochure, citaten uit 'Het Gereformeerd Weekblad', geschreven door L.Vroegindewey

GEEN ENKELE RECHTE PREDIKER MEER?

Eerst maar weer een stukje brief: *"Allereerst hartelijk dank voor het antwoord op mijn brief, dat u in het Gereformeerde Weekblad gegeven hebt, alweer enige maande geleden. Het ging over leven vóór de rechtvaardigmaking, als u het zich nog herinnert, en wel bijzonder over de twistzaak, welke de volgelingen van Paauwe hieraan maken. Maar terzake. Ik heb enige tijd geleden een jaarabonnement genomen op die uitgave van wijlen Paauwe om eens te onderzoeken, wat deze predikant dan toch bijzonder maakte, ik bedoel dat hij ook geheel op zichzelf stond en het met niet één predikant eens was. Nu, ik moet bekennen, dat de preken dan ook wel bijzonder zijn, zoals sommigen uitspraken, die ik nog nooit gehoord heb noch in de oude schrijvers gelezen. Nu is de moeilijkheid, dat ik enige uitspraken niet begrijp en mij afvraag of zij wel juist zijn of uit welke gevoelens deze man dit gezegd kan hebben. Zou u mij willen helpen om deze gezegdes te onderzoeken. Ik heb hier preek no.4 van april 1964, gepredikt in 1942, waarin ik lees: "Verkijk u niet aan wat zich kerk of gemeente noemt. Dat is afgelopen! Dat telt niet meer mee. Er is niet één kerk meer die meetelt. Dat is voorgoed afgelopen. Maar dat is niet het ergste. Het ergste zou zijn, als dat er meer was, dat op Golgotha geweest is. Maar dat is onder ons volk nog te vinden."*

Ja, wat moet ik hier nu van zeggen? Voor zover ik zien kan is hier strijd met de beloften Gods in de Schrift. Wat beweert immers de geachte predikant. Niets meer of minder dan dat er nergens meer de rechte prediking is. Over de volmaakte prediking gaat het niet. Die kon zelfs Paauwe niet brengen. Dat zal ook wel niemand stellen. In de rechte prediking kunnen veel gebreken zijn. De uitleg van allerlei dingen kan verschillen in twee soorten van prediking, terwijl beide rechte prediking blijven.

Wat is de rechte prediking? De prediking, waarin de rechtvaardigmaking van de goddeloze wordt gepredikt. Men kan ook zeggen: waarin God op het hoogst verheerlijkt wordt en de mens op het diepste vernederd. Men kan nog andere dingen noemen. Maar ik meen terecht gesteld te hebben, dat rechte prediking door predikers gebracht kan worden, die in bepaalde punten van elkaar verschillen. Niemand zal ontkennen, dat Luther en Calvijn beide de rechte prediking brachten. Toch was er op sommige punten aanmerkelijk verschil. Ik zou heel veel predikers naast elkaar kunnen zetten, die hun verschillen hebben en toch beide ware predikers zijn te achten en geen valse. Daar is ten tijde van de Dordtse synode nog al heel wat gestreden over het supra- en het infra-lapsarisme. Toch zijn beide groepen onder ware prediking gerekend. Maar nu komt Paauwe, een achtenswaardig man, een prediker, waar ik het op veel punten mee eens kan zijn: Wat zegt hij echter? Hij zegt zoveel als: daar is slechts één rechte leraar meer en dat ben ik. Als ik gestorven ben, is de laatste rechte prediker gestorven. Dan is er niemand meer. Ik meen, dat ik hiermee de gedachtengang, die hij in bovenstaande aanhaling uitspreekt, juist weergeef. Mogelijk dat iemand opgemerkt, dat Paauwe over een kerk of een gemeente spreekt en niet over een aparte prediker. Maar dat lijkt mij geen verschil te maken in dit geval. Ware 't wel zo, dan had hij dit er bij moeten zeggen door er aan toe te voegen, dat er nog wel rechte predikers zijn in sommige kerken of in één kerk desnoods, maar geen gehele kerkverbanden of losse gemeenten, waar het Woord Gods zuiver gebracht wordt. Als ik Paauwe goed versta, is de bedoeling van zijn uitspraak, dat er, behalve hij, geen enkele rechte prediker meer was. Dat is voor goed afgelopen, zegt hij. Het komt mij voor, dat deze woorden in strijd

zijn met de werkelijkheid. Ik weet niet of Paauwe zich goed rekenschap heeft gegeven, van wat hij beweerde. Hoe dit zij, ik wil wel proberen op enkele gevolgen te wijzen. Ten eerste komt zo'n vervloeking van alle kerken en predikers in strijd met de belofte aan de ware kerk gegeven. "En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen."

Dit is de belofte. De wereld echter bestaat nog. Zou God niet getrouw zijn aan zijn toezegging? Volgens Paauwe niet, want op de gehele wereld is geen rechte prediking meer. Voor mijn gevoel klopt dit niet. Deze belofte immers hoort ergens bij namelijk bij de opdracht tot prediking: "Gaaf dan henen, onderwijst al de volken dezelve dopende in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heilige Geestes; lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb."

Deze opdracht is voor de Kerk altijd nog van kracht. Calvijn tekent bij de belofte van vers 20 aan: "*Daarenboven moeten we wel opmerken, dat dit niet gericht is tot de Apostelen alleen, terwijl de Heere evenmin zijn hulp slechts voor een enkele leeftijd of eeuw belooft, maar tot aan het einde der wereld.*"

Als nu echter Paauwe gelijk zou hebben zijn er geen predikers meer, die het Woord Gods recht verkondigen. Het zijn allemaal valse profeten en leraars en men doet er kwaad aan hen te horen. Als er nog kinderen Gods zijn dan kennen ze niet meer in het geloof opgebouwd worden op de wijze, die God ingesteld heeft. Daar is geen prediker meer op de hele wereld, die het Woord recht predikt. Diensvolgens kan er ook niemand meer wedergeboren worden of tot het geloof komen. De Heilige Schrift zegt immers, dan het geloof uit het **gehoor** is. "Hoe zullen zij horen zonder die hun predikt?" (Romeinen 10:14). Maar predikers zijn er niet meer. Misschien dat iemand oordeelt, dat de gedrukte preek de levende stem van de prediker kan vervangen. Zo heeft echter God het niet ingesteld. Het was niet de bedoeling des Heeren, dat b.v. de woorden van de Heere Jezus nauwkeurig opgeschreven

en dan verder van geslacht tot geslacht voorgelezen zouden worden. De bedoeling was, dat het Evangelie gepredikt zou worden. Daartoe heeft God van het begin zijner kerk af mannen gegeven tot apostelen, evangelisten, herders en leraars. Men zou denken, dat de Koning der Kerk dit zou blijven doen tot aan het einde der wereld. Neen, zegt Paauwe, dat is nu opgehouden. Nergens is er meer een. Ik ben de laatste. Nu ja goed, er zou er tenminste niemand meer. Dit betekent dus, dat er van een wedergeboorte en bekering in de gewone weg geen sprake meer kan zijn. God heeft immers de middelen alle weggenomen. Niemands kinderen kunnen meer tot het geloof komen, tenzij in een bijzondere weg, buiten het gehoor en buiten de prediking om. Bovendien kan er ook om andere oorzaken niemand der kinderen meer zalig worden in de gewone weg. De Heere Jezus heeft gezegd: "Die geloofd zal hebben en **gedoopt** zal zijn, zal zalig worden." Dat zijn twee vereisten. Ik heb nergens in de Schrift gelezen, dat God de eis van de Doop heeft afgeschaft. Maar omdat er geen ambtelijke predikdienst meer is, kan er ook niemand meer gedoopt worden. God heeft na Paauwe tot nu toe, geen herders en leraars meer. een poos geleden was er nog één voor heel de wereld, maar het sterven van die éne heeft voor heel de wereld de gewone weg om zalig te worden weggenomen. Waarom eigenlijk? Dat staat er niet bij. Maar als iemand zou zeggen, dat de kerk in zo groot verval is, zou ik vragen of er dan niet juist de meeste behoefte aan is. Zendt God zijn knechten alleen als de kerk in een goede staat is?

Maar goed, als het waar zou wezen, zou de Heere zijn woord niet houden. Ik kan begrijpen, dat iemand op zou willen merken, dat in de tijd vóór de reformatie de

kerk ook verdwenen was. Maar dat hebben de reformatoren ons niet geleerd. Zij wisten altijd nog iets goeds te vinden in die verdorven kerk. En terwijl een man als Bernhard van Claiveaux goed rooms was, worden goede dingen uit zijn geschriften door Calvijn menigmaal aangehaald. Luther stelde, dat in de roomse kerk ook vele goede monniken hebben geleefd, zoals Bernhard en Bonaventura, die behouden zijn, volgens Luther.

Als ik dus het antwoord aan mijn briefschrijver mag samenvatten, zou ik willen zeggen, dat Luther en Calvijn heel blij geweest zouden zijn met menige prediker in de kerken van onze dagen. Maar Paauwe zegt dat het met alle kerken voor goed uit is. Het is afgelopen. Er kan dus, volgens deze woorden, nooit meer verandering komen. Dit maakt alles nog veel erger. Met de hele wereld zou het dan voor goed uit zijn. Neen, zegt iemand, God zou een nieuwe kerk kunnen stichten. Daarvan zeg ik, dat dit de gebruikelijk weg des Heeren niet is. God heeft nooit een nieuwe kerk gesticht. Daar is maar één kerk, leert ons de Belijdenis en die is er geweest van het begin der wereld af en zal zijn tot het einde toe. Geloof u niet, dat die éne kerk ook zichtbaar, in de geschiedenis als de éne oude kerk zich vertoont? Ik zal proberen u daar iets van te laten zien.

De kerk, die van het begin der wereld geweest is, was zeer onzuiver geworden. Toen heeft God Abraham geroepen en heeft de kerk van Adam en Noach zich voortgezet in de kerk van Abraham, Izaäk en Jacob. Zeeën van onenigheid zijn door deze kerk heengegolfd, maar God had er zijn 7.000 altijd door. Wat Paauwe als een absolute leer telkens weer predikte, heeft Elia in een moedeloze bui uitroepen: ik ben alleen overgebleven. Maar de Heere heeft Elia daarover goed op zijn vingers getikt en hem bovendien nieuwe opdrachten gegeven voor die, volgens hem, verlaten kerk. Elia kreeg geen gelegenheid er naast te gaan staan, of zich door Izebel er uit te laten zetten. De Heere zette Elia er weer in, al deed Izebel onrecht. En Elia zei niet: ze doen daar zoveel onrecht, ik wil er niet meer wezen. Hoe is het met deze kerk verder gegaan? Zij is van kwaad tot erger gekomen. In de eeuwen voor de ballingschap zijn de afgoden het land uitgeworpen, maar werd het vrome ik hoe langer hoe meer ten troon verheven. Het vrome ik werd het voornaamste in de godsdienst der joden. Hier blijkt ook de zuiverheid, waarmee Paulus bekeerd is en de waarheid van zijn bekering. Bij hem is dat vrome ik gedood en kwam Christus op de troon.

Heeft de Heere toen, nadat de joden de Zone Gods gekuisigd hadden een nieuwe kerk gesticht op de Hebriden of zo onder de Germanen of onder de mannen van de secte der Essenen? Neen, maar onder de mannen en vrouwen, die trouw de tempel bezochten en het Pinkerfeest vierden. De vromen van de vorige eeuw hebben voor een deel vroeger gezegd, voor een aanzienlijk deel en met nadruk: Als God tot Nederland, wederkeert en een nieuwe reformatie geeft, komt Hij tot of begint Hij in de Hervormde Kerk.

Deze kinderen Gods wilden daarmee zeggen, dat de Heere het altijd komt zoeken, waar het verloren is. De Heere springt niet van her en der over de aarde, doch Hij houdt zich aan zijn verbond. Zo kwam de Heilige Geest tot het Joodse volk in de tempel. Hij heeft daar de kerk van Abraham, Izaäk en Jacob, de kerk van Mozes en de profeten van dwalingen gezuiverd. De algemene kerk, die in de gestalte van Joodse kerk de laatste eeuwen had bestaan, kreeg nu een nieuw gezicht en een nieuwe mandel, maar dit betekent niet, dat het uit was met de Joodse kerk. Integendeel, zij werd voortgezet in de Christelijke kerk. Tegenwoordig schijnt men hier en daar de indruk te

willen wekken, dat de overgebleven joden de kerk Gods vormen en dat de Kerk van Christus zo maar iets is. Ik snap niet hoe zij de Koning der Kerk zo durven smaden alsof de Kerk der gelovigen in Christus niet de ware en enige Kerk zou wezen in deze tijd. Neen, de algemene kerk is voortgezet in de Christelijke kerk en verdonkerd en vervallen in de roomse kerk. De reformatie is echter geen nieuwe kerk. Het is de voortzetting van de algemene christelijke kerk in deze nieuwe vorm. Het gelaat der kerk heeft zich vernieuwd, het wezen is gelijk gebleven. Van Adam af is er maar één kerk. Toen God de kerk een nieuwe gezicht wilde geven, is Hij niet gegaan naar de streken en niet naar enige verborgen vromen. Neen, Hij heeft een professor, die priester was en een rechtsgeleerde, die kapelaan was, bekeerd. Midden uit de roomse kerk heeft Hij de nieuwe kerk gevormd. God vernieuwt wel, maar maakt geen tevoren niet aanwezige kerk. Integendeel, Hij haalt de oude te voorschijn van onder de relikwieën en het stof der eeuwen. Het is met Gods Kerk nooit uit, want de Heere is een Waarmaker van zijn Woord. Hij maakt ook niet een nieuw verbond, maar vernieuwt en bevestigt het verbond met Abraham.

Hoe komt het nu, dat Paauwe zullen onschriftuurlijke dingen heeft kunnen zeggen? Het is natuurlijk erg moeilijk om daarop te antwoorden. Ik hoop voldoende aangetoond te hebben, dat deze barre woorden niet waar kunnen zijn. Daarmee is helemaal niet gezegd, dat de Hervormde Kerk om de Roomse Kerk of de Joodse kerk zo goed was of dat er nog zoveel goeds in is. Daar is alleen mee gezegd, dat het met de bestaande kerk of kerken nooit voor goed uit is, omdat het Gods Kerk is, vanwege de 7.000. God heeft de Christelijke kerk geplant en Hij heeft niet toegelaten, dat de pausdom deze geheel ten gronde richtte. Hij heeft die kerk van dwalingen gezuiverd. God zal ook niet toe laten, dat de kerk, die Hij stichtte in de reformatie geheel ten gronde wordt gericht. Hij blijft met haar. Ik zeg niet, dat alles wat men een reformatie noemt, dit ook is. Het komt mij voor, dat er in de vorige eeuw veel schijn-reformaties zijn geweest, van mensen, die niet op God konden wachten. Maar de profeten zijn nooit uit Israël weggelopen en Jezus met de apostelen niet uit de Joodse kerk en Luther niet uit de roomse kerk. God bezoekt zijn kerk, waar Hij haar geplant heeft. Dat leert de geschiedenis.

Nog eens: daarom is het met haar nooit uit, ook met haar zichtbaarheid niet, want Gods kerk heeft altijd men of meer een zichtbaarheid b.v. in de sacramenten. Als men deze voor onnodig gaat verklaren is het ver met een mens gekomen, die zich trouw aan de instellingen Gods wil achten. De reformatoren hebben daarom altijd gesteld, dat de ware kerk in de roomse kerk was, in de vorm van de doop. Maar hoe kan men zo absoluut alles verwerpen, wat men rondom zich ziet? Dat kan alleen **als men zichzelf te absoluut stelt**. Vaak is dit een karaktertrek. Helaas kunnen anderen daarvan de dupe worden, want de gevolgen van de vloek, die Paauwe over die kerken en gemeenten heeft gesproken, door de verklaren, dat het voor goed uit was met allemaal, tegen Gods belofte en vervulling in, heeft voor de ware predikers geen droeve gevolgen gehad, doch voor zijn mensen wel. Hele gezinnen groeien op in vervreemding van Doop en Avondmaal en van de bediening des Woords, die God in vele streken en steden van ons land ons nog gelaten heeft. Velen, volgens Paauwe, zijn zelf onbekeerd en zij onthouden bovendien aan hun kinderen de middelen tot bekering, die God nog aan de wereld geeft. Dat doen ze vaak verwoed en fanatiek. Ik vind dit verbijsterend. Oorzaak: de vergoding van een mens, in dit geval een prediker,

wiens karakter en ervaringen hem op dit punt, naar ik vrees, op een dwaalspoor hebben gebracht.

L. Vroegindewey te Delft.

Uit: "Gereformeerd Weekblad" Uitgave van J.Bout Huizen (NH).